

Vennesla Historielag

Årsskrift 2009

Styret for 2009: Bak f.v.: Arnulf Grønvold, Svein Urdal (1.vara) og Alf Røed. Foran f.v.: Randi Marie Kristiansen, Gerd Wiik Hansen, Signe Rysstad (leder) og Morten Aslaksen. Aksel H. Ståhl var ikke tilstede da bildet ble tatt.

Styre

Signe Rysstad	Leder
Randi Marie Kristiansen	Nestleder
Morten Aslaksen	Sekretær
Gerd Wiik Hansen	Kasserer
Arnulf Grønvold	Styremedlem
Aksel H. Ståhl	Styremedlem
Alf Røed	Styremedlem
Torunn Ruenes	Varamedlem
Svein Urda	Varamedlem
Inger Einstabland	Varamedlem

I tillegg kan Hunsfos Historielag sende en representant til styret.

www.venneslahistorielag.no

For-/bakside: Hovedveien og Setesdalsbanen i nordlig retning i 1915.
Rakkestad til høyre, Peder Berntsens hus litt til venstre.
Bildet er utlånt av Aud Eriksen.

Vennesla Historielag

Årsskrift 2009

Utgitt av
Vennesla Historielag
Desember 2009

priken

REKLAME

alt på ett sted.

priken.no

Forord

Denne gangen har det ikke vært så lett. Vår mangeårige pålitelige støtte, Sørtrykk, trykkeriet i Vennesla, har lagt inn årene. Så kan vi ikke lenger støtte oss til deres erfaring og rutine. Og det var alltid så hyggelig å komme inn og treffe Arne Ødegård og Steinar Lunden.

Men etter mye om og men, og dyre tilbud andre steder, kom Prikken Reklame oss til unnsetning. De har på kort varsel påtatt seg å ordne med sats og trykking, og resultatet ser du her i dag.

Innholdet er også i år litt av hvert. Den tradisjonelle kavalkaden fra Hunsfosposten for 50 år siden er som vanlig valgt ut og satt sammen av Alf Melling. Bildene er dessverre av vekslende kvalitet, men det skyldes at originalene ikke finnes lenger, og det er derfor bare kopier fra selve bladene som er tilgjengelige.

Signe Rysstad og Aslak Mortensen har besøkt Gudrun og Gustav Fosheim som har fortalt om skomaker og skoforretningen de drev i mange år. Laila Vennesland har skrevet historien om Vennesla Bondekvinnelag. Vi har også denne gangen med to prosjektoppgaver fra elever ved Vennesla videregående skole. Det er fint å se at de som er unge i dag er nysgjerrige på hvordan det var å vokse opp før under og like etter krigen.

Andreas Hansen

Innhold

Forord	5
Fossheim Sko	9
Hunsfos Fabrikker	17
Familien Kvarsten	27
Familien Slettedal	39
Vennesla bondekvinne­lag	55
Årsberetning	65
Årsmøte	69
Vedtekter	73

Schindler

Fossheim Sko

- arbeidsplass og livsverk

Gustav og Gudrun Fossheim.
Vi kjenner dem fra skoforretningen i Butikkhuset, og de som er litt eldre, husker skomakerverkstedet og skoforretningen i bakken opp mot Tvidøblane. De er nå pensjonister, men synes tiden i skobransjen var givende og utfordrende.

Fossheim Sko i bakken opp til Tvidøblane. Bildet er tatt like før det ble revet i 1974.

Gustav Fossheim er født og oppvokst i Vennesla. Det var i mai 1925 han så dagens lys hjemme i Vardeheia.

Da han var 7 år gammel begynte han i 1.klasse i Folkeskolen, og gikk der de syv neste årene, som jo var det vanlige på den tiden. 14 år gammel ble han konfirmert, og etter det var han klar for arbeidslivet.

Jørgen, Gustav's 17 år eldre bror, drev da allerede skomakerverksted. Han hadde gått i skomakerlære hos Halldor Knutsen på Vikeland. - Halldor holdt til der Skisland hadde slakterbutikk - på Hunsfos (like sør for nåværende Prikken Reklamebyrå). Noen husker kanskje også at skoletannlegen holdt til i de samme lokalene, presiserer Gustav.

Jørgen, som var noe handikappet, begynte sitt skomakerverksted i stua hjemme i Vardeheia. Dette var omtrent på den tiden Gustav ble født, så han fikk tidlig et innblikk i skomakeryrket. Da var det kanskje ikke så rart at det ble skomaker av Gustav også.

- Var det aldri noen tvil om at du skulle begynne i lære hos Jørgen, Gustav?

- Nei, æ gjekk ikkje i lære. Æ bare bjønte, så måtte æ ta det etter hvert. Jau, det blei ju lære. Æ blei vel ondervist litt.

Men, Gustav hadde også andre jobber innimellom. Bl.a. så jobbet han på Grovane Sagbruk, og det var kanskje der interessen for tømreryrket ble vekket. Vi skal komme tilbake til det.

Det var i 1939, like før 2.verdenskrig brøt ut, at han begynte sin praksis som skomaker, og de følgende år var det, naturlig nok, mangel på råstoffer til å sy sko av. Ja, for det var det skomakerne gjorde på den tiden. Sydde sko fra bunnen av. Alt fra grove skisko til flotte søndagssko, som krevde en stødig skomakerhånd. I tillegg reparerte de brukte sko og andre lærvarer, så som hesteseletøy, lommebøker og alle slags vesker som var laget i skinn. - Det blei møe veskesyng når de hadde sprengt sømmene. Då kom di te oss å skolle fikse det. Det va'kje plastikkpåse då vettul! sier Gustav og humrer.

Mangelen på råvarer gjorde at man måtte bruke fantasien og bruke andre råstoffer i skobransjen. Pappsko ble laget, og sko av fiskeskin. - Ingen av disse råvarene var særlig holdbare, så de skoene ble nok bare brukt på søndagene, forteller Gustav. - Skinn av steinbit var noe sterkere, men det var ikke så enkelt å få tak i.

Om vinteren var det beksømsko man brukte. De gikk, og hoppet, man på ski med, og de spaserte man til kirke med. Alle brukte bare disse tjukke, tunge lærskoene om vinteren. Om sommeren ble det lettere sko.

Gustav og Gudrun Fossheim som drev Fossheim Sko.

- *Då beksøymane kunne tas a, så va det gommiskåo eller au barbeint*, forklarer Gustav. Gudrun forteller at da hun var jente fikk hun noen flate, tynne gummisko hver vår, som skulle vare hele sommeren. - *Æ huske di kåsta 5 krone*, sier hun. Ellers var det ofte at mange rett og slett sløyfet skoene om sommeren. - *Æ gjekk i ljustubben barbeint æ. Det gjorde ingenting. Ein blei hard under beina etter hvert!* forklarer Gustav og flirer. Under og etter krigen hadde Jørgen og Gustav skomakerverkstedet sitt ute på Graslia, i samme bygget som Samvirkelaget var. Det var et stort bygg, for herrefrisør Bjørnsen, en skredder og en radiobutikk holdt også til der. I tillegg til de to brødrene jobbet også gamle Ivar Græsvold i verkstedet. - Han var bl.a. med å starte Frikirkemenigheten i Vennesla, sier Gustav, - han var faktisk 91 år da han sluttet hos oss! Det var flere skomakere i Vennesla før. Vi har nevnt Halldor Knutsen. Skomaker Slettene holdt til på Vikeland. - Han hadde flere svenner med seg, så han drev det ganske stort, sier Gustav og fortsetter: - Vi hadde aldri noen svenner. Kristen Robstad var en annen skomaker. Han holdt til nede på Venne-slamoen og hadde verksted i uthuset. - Det er hans skomakermaskin som står på Vennesla Bydgemuseum, forteller Gustav, - men han sluttet under krigen og begynte å jobbe i Kommunen.

Etter hvert fikk Gustav trang til å prøve noe annet. Skomakeryrket og Vennesla var ikke spennende nok. Han søkte nye utfordringer. Da bestemte han seg for å reise til Amerika.

1. pinsedag (1. juni) 1958 gikk Gustav om bord i amerikabåten, og seilte over havet til et nytt liv der. Målet var å få seg jobb som snekker, som så mange nordmenn før han. Vi ville vite om han hadde noen utdannelse som snekker, og da humrer han og sier: - Jeg ble utlært på bådreisa! I seks år jobbet han som snekker i Amerika. Og, han fant også kjærligheten "over there". Ei ekte venneslajente, født og oppvokst på Voreland, dukket opp, og det ble bryllup og et barn, Margareth, før den lille familien Fossheim reiste tilbake til Vennesla.

Gudrun og Gustav hadde planene klare. Det første Gustav gjorde da han kom hjem i 1964, var å bygge et flott hus ved siden av barndomshjemmet sitt i Vardehei. Snekkeren Gustav viste hva han hadde lært i Amerika.

Jørgen, som fortsatt jobbet som skomaker, tok vel imot broren i verkstedet igjen. Sammen tok de imot skoreparasjoner og annet lærvarearbeid fra venndøler og andre som trengte slike tjenester. Gustav forteller at det også var kunder fra Iveland og Vegusdal. De kom ned med bussen på morgenen, og reiste hjem igjen på ettermiddagen. - Ellers var det mange Mosby-folk som var kunder.

I 1965 startet de også skobutikk i huset, der de nå holdt til. Det var Jørgen som eide dette og det lå i bakken opp mot Tvidøblane. Mange husker sikkert det firkantede bungalowhuset, med trappene opp til inngangsdøra. Ikke akkurat tilpasset dagens forskrifter om tilgjengelighet. Det var Gudrun's handelsbrev som gjorde det mulig å starte butikk, for det var kravet den gang. Hun hadde gått handelsskole og hadde papirene i orden.

Først var det bare Jørgen og Gustav som styrte både verksted og butikk. Gudrun hadde nok med barn og hus. Et par år etter at de kom hjem, fikk de også datter nummer to, Gjertrud.

Men, etter hvert måtte de ansette en ekspeditrise i butikken. Den aller første var Ester Verås (nå: Urdal). Signe Røinås var også ansatt en periode. Senere vet vi at også Gudrun hadde sin arbeidsplass på Fossheim Sko.

De var ikke alene om å selge sko. Kristian Eidet Sko & co hadde allerede solgt sko en stund fra sine lokaler i kjelleren på blokka i Ringvegen. - *Og Vatne-guttane hadde prøvd sæ ude på Vigeland, men det gjekk ikkje*, legger Gustav til. I tillegg hadde Samvirkelaget på Vikeland et skoutsalg i

huset rett overfor Rolf's Kaf  i Lunden.

Fossheim Sko begynte i det små, som Gudrun sier. Selv om det var flere skoutsalg i Vennesla, reiste venndølene til byen når de skulle ha noe nytt. Der var det mer utvalg. Omsetningen var ikke stor, men vi klarte oss, sier hun. - Her oppe var det jo ikke så mange butikker. På den tiden var det jo Vikeland som var "sentrum". Der var postkontoret, stasjonen, kinoen, transportsentralen og flere butikker. Langs veien på Venneslamoen lå det stort sett små, koselige bolighus.

Gustav og Gudrun smiler når de tenker på hvordan "Handelens Dag" var i den "gamle" butikken. - For et rod det va inni butikken. Folk slåss om skoane, forteller Gudrun. - Du vet, før var det gode tilbud på Handelens Dag. Ikke salg hele året som nå.

Gustav husker spesielt en episode der ei dame hadde funnet et par sko hun ville kjøpe. Hun satte skoene på disken, bøyde seg ned for   finne penger i veska på gulvet, men da hun reiste seg opp igjen, var skoene borte. - *Så vilt va det!* De ler begge så de rister.

I 1974 ble Butikkhuset bygget. Dette var begynnelsen på det vi i dag kjenner som Vennesla sentrum. Fra f r var det bare Eikelandsbygget og Meieribygget, utenom Herredshuset, som gjorde litt av seg her. Nå kom det et stort forretningsbygg midt på Venneslamoen.

Slik så det ut da Fossheim Sko hadde flyttet inn i Butikkhuset.

Der flyttet Fossheim Sko inn på høsten. I tillegg kom det ny kolonial i kjelleren, og Lauvland gullsmedforretning, Wintersborg Foto, Ole Thomassen klær, Solveig Bårdsen's parfumeri, Sønderland dameklær (senere Kåre Haugland herreklær), Modalsli blomster og Narvesen kiosk tok plass i samme etasje som skoforretningen. Kafè, tannlege og fysioterapeut etablerte seg i 2. etasje. - *Det va stas å flytte te Butikkhuset. Det va godt å få meir rom vettu*, sier Gudrun og man ser hun mener det. - *Æ huske Signe Hagen bjønte som ekspeditrise då.*

Jørgen Fossheim sluttet som skomaker da forretningen flyttet til Butikkhuset i 1974. Da var han 66 år. Etter den tid var han bare med på eiersiden og besøkte butikken av og til. Han døde i 1977. - Jørgen var alltid snill og grei. Han var alle tiders! sier Gudrun og smiler når hun tenker tilbake.

Gustav fortsatte med skomakerverkstedet. Han gikk som regel på jobb klokka halv åtte. Butikken åpnet klokka halv ni og stengte klokka fem på ettermiddagen. Lørdagen hadde de åpent til halv tre, mens på søndag var det stengt. Det ble lange dager for dem som drev butikk. Sjelden hadde Gustav tid til å gå hjem for å spise, så han hadde alltid niste med på jobb.

Som vi vet ble det flere og flere butikker i Vennesla sentrum. Dette gjorde at handelen tok seg opp. Også hos Fossheim Sko. Dette gjorde at Gudrun og Gustav ble kjent med mange, og mange kjente dem. – Det va jo mest heile Vennesla som va innom, forklarer de.

Fra begynnelsen var det kun kontant betaling som gjaldt. Kredittkort og slike moderne ting fantes ikke. Hadde kunden ikke nok penger med seg, kunne det være de fikk skrive (på krita). Da vi spør om det var vanskelig å få inn disse pengene igjen, svarer Gudrun: - Mi kjente di, så det va'kje noe probleme med å få inn pengane igjen.

Gudrun sier at det var vanskelig å vite hvilke skotyper de skulle kjøpe inn og som kunne selges videre til oss venndøler. Vi måtte jo alltid følge motene og ha disse i butikken, men venndølene var nok litt tregere enn i byen. - De solgte tidligere moteting i byen enn her oppe, sier hun.

Da fotformskoene kom, var det mange som skulle ha det. Likeså ble jo treskoene veldig populære. I mange år. På 70-tallet hadde vi platåskomoten som ungdommen skulle ha. Også gutter balanserte oppå disse høye skoene. Ja, til og med tresko kom i platåskoutgave! Det er et under at ikke flere vrikket føttene! Ellers var damesko med stillettheler og spisse finsko til herrer på mote lenge. Hvem husker ikke "pub til pub-skoa" som man kunne få i flere flotte farger. Også som lakksko.

Gustav sier at i fra begynnelsen hadde man ikke lov til å importere sko uten at det var lærbindsåle. Så ble det pappbindsåle, og nå er det ikke bindsåle i det hele tatt. Bindsålen var den man sydde overlæret og sålen fast til. Nymoderne sko er heller ikke nødvendigvis laget av lær. Nye kunstige stoffer blir brukt, og skomakeren er det mindre og mindre bruk for. – Jeg husker de første skoene i kunststoff jeg fikk til reparasjon, for det var et stort problem vi fikk; nemlig at limet vi brukte til lær ikke kunne brukes til dette, forteller Gustav, - men det kom etter hvert. Før sydde skomakeren skoen fra bunnen av. Det kan man nok spesialbestille nå også, men det er veldig dyrt.

Nå er det mer Bruk og kast-mentaliteten som gjelder. - *Før kunne alle skå repareres. Sånn æ det ikkje lengår*, konstaterer Gustav. Likevel holdt han på som skomaker nesten helt til det siste de hadde forretningen. I dag er det ingen skomakere i Vennesla.

Butikken solgte de i 1999. I midten av januar. Faktisk så var det 16. januar det siste innslaget i kassa ble gjort.

Fortsatt er det skobutikk i butikkhuset, men den heter ikke lenger Fosshheim Sko, og hverken Gudrun eller Gustav er i skobransjen lenger. De er begge glade pensjonister, og bor i huset Gustav bygde i 1964 på Vardehei.

*Signe Rysstad og
Morten Aslaksen*

*Denne symaskinen brukte skomaker
Gustav Fosshheim i mange, mange år.*

Hunfos Fabrikker

for 50 år siden, 1959

Etter mange gode år begynte Hunfos nå å merke den skjerpede konkurransen på papirmarkedet, og siste halvdel av 1958 var preget av en verdensomspennende nedgangskonjunktur. De første 5 månedene av 1959 var meget vanskelige. Etterspørselen var veldig svak, prisene lave og ordrebeholdningene små. Likevel klarte man å holde alle maskiner i drift. Men heldigvis, i USA ble konjunkturedgangen i siste halvdel av 1958 avløst av oppgang og man var spent på når denne ville spre seg til Europa. Ut på våren merket man forandring til det bedre, og det ble et markert omslag omkring mai/juni. Prisene fortsatte imidlertid å være lave resten av året.

Slik så fabrikken og omgivelsene ut ved årsskiftet 1958-59

Hunfos Fabrikker, Vikeland 1958
Foto: Sørly

Hunsfosdirektøren og enkelte andre av funksjonærene ble i 1950-årene kjørt i fine biler av privatsjåfører. Her ser vi K- 86, en Cadillac. Sjåføren heter Otto Bakkan.

Til tross for vanskelige avsetningsforhold og synkende priser i første halvår ble det økonomiske resultatet for året 1959 forholdsvis bra. Det skyldtes ikke minst den store produksjonsøkningen man fikk p.g.a. bedre utnyttelse av produksjonsutstyret og god innsats fra de ansattes side, bl.a.gjennom begynnende overgang til helkontinuerlig drift. Konjunkturoppgangen bidro også sterkt til det positive driftsresultatet.

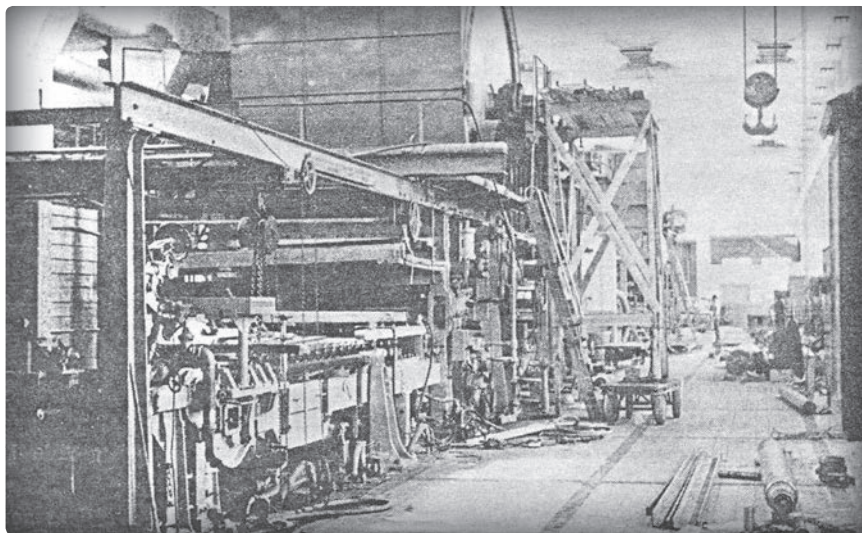
Papirproduksjonen ble i underkant av 49.000 tonn, noe som var en økning på ca. 15% fra året før. Omsetningen økte med omlag like mange %, til 67 mill. kroner. Ved slutten av året var det 916 ansatte ved Hunsfos. Dette var en økning på 41 personer i forhold til fjoråret. Økningen skyldtes dels overgang til helkontinuerlig drift i sliperi og PM 3 og 4, dels arbeidstidsforkortelsen til 45-timers uke.

Bedriften var sterkt opptatt av fri adgang til sine viktigste markeder. Det gjaldt derfor å få istand et frihandelsforbund – EFTA - mellom «de 7 ytre». Fellesmarkedet - EEC - var allerede kommet i gang i begynnelsen av året. Avtalen om EFTA ble undertegnet i november 1959 og treforedlingsindustrien så frem til at denne skulle tre i kraft, det skjedde i juli 1960. Industrien uttalte at det var en prioritert oppgave å få til en best mulig tilnærming mellom EEC og EFTA.

Investeringer

Årsberetningen forteller om følgende investeringer:

- Nytt papirlager er under bygging
- Nytt elektrofyrrhus er tatt i bruk.
- Nytt valesliperi er ferdig og satt i drift
- Den eldste dampakkumulatoren er skiftet ut med en ny
- PM3 ble stoppet i 4 uker for en fullstendig overhaling/ombygging. Resultatet var en produksjonsøkning på 30%
- Anleggene for intern papirtransport og rullpakking fikk en gjennomgripende rasjonalisering.
- Ny kalender på PM5 og modernisering av kalenderne for PM 1 og 2.
- Lagringskapasiteten for kubb i sliperiet er økt p.g.a. overgang til helkontinuerlig drift.
- Administrasjonsbygget er utvidet

PM 3 ble overhaldt/ombygd og resultatet var en produksjonsøkning på ca. 30%

Tunge løft

Det ble tatt tunge løft på Hunsfos da Norges største mobilkran løftet de 17 tonn tunge betongbjelkene, som bærer taket over det nye papirlageret, på plass. Bjelkene er hele 30 meter lange, og det skal ikke være støpt større bjelker her til lands.

*Bjelkene i papirlageret
løftes på plass.*

Papirlageret skyter i været.

Det kostet 150 kroner timen å bruke kranen, som kom fra Tyskland. Kranen kan løfte opptil 25 tonn i flere etasjers høyde, idet masten kan ha en maks.lengde på 36m.

Juletefestene

Å lage Hunsfos-juletefestene for barn er nok ingen liten oppgave. Tre kvelder må til for å avvikle dem. Nærmere 500 barn skal bevertes med kaker og brus. I år var 480 forventningsfulle barn i sin fineste stas samlet i Velferd-slokalene til de årlige festene den 14, 15 og 16 januar. Festkomiteens formann, Magne Winger, kan berette at det gikk med 70 bløtkaker, foruten mengder av smultringer og tebrød, 600 små brusflasker og 600 pose med godter i. Ole Grundetjern ledet som vanlig festene med sikker hånd, og programmet vekslet mellom andakt, gang rundt jule-treet, film, gjettekonkurranse og underholdning.

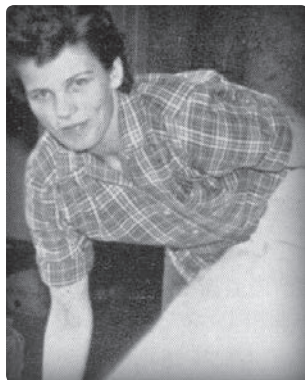
Glade barnefjes på Hunsfos-fest

Kvinnelig erstatning

Den kjente strofen «Kvinner selv stod opp ----» fikk sin gyldighet på Hunsfos. Bildene viser to av fabrikkens kvinnelige arbeidere som overtok andres jobber mens deres mannlige kolleger «dro i krigen». Da innkallelsen til militære repetisjonsøvelser strømmet inn, måtte man sikre seg noen til å utfylle plassene. Og her kom da en del av damene inn i bildet. Både Inger Marie Bruli og Mona Honnemyr arbeider vanligvis på sortersalen, men de forsikret at de likte seg vel så godt blant skjærmaskinene de nå er satt til å passe.

Inger Marie Bruli

Mona Honnemyr

Nye ski-triumfer for Hunsfos

Hunsfos holder stillingen som den beste bedriften i ski-mesterskapene. Og Gerhard Lundevold er stadig den raskeste i langrennsløypa. Her ser vi det seirende laget i kretsmesterskapet i ski-stafett. Hunsfos stilte med 3 lag, de ørige lagene var Jernbanen, Wallboardfabrikken, K.M.V., Postverket, Lumber og Fiskaa.

Helkontinuerlig i sliperiet

Siden 18. januar har det vært helkontinuerlig drift i sliperiet. I alt er 24 mann berørt av dette som skal prøves ut i 6 måneder. Det arbeides tre skift med 8 timers mellomrom og arbeidstiden er satt ned til 42 timer

Fra v.: Elias Omdal, Øystein Lie, Kåre Olsen og Gerhard Lundevold.

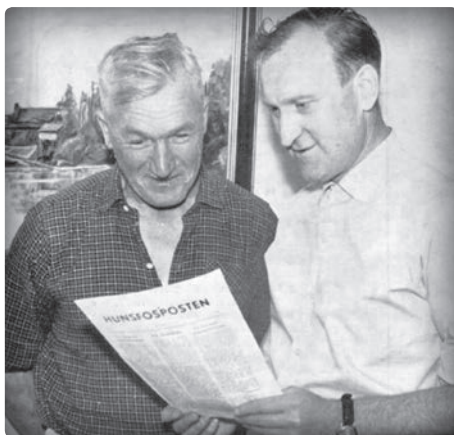

Fra v.: G.Neset, S.Neset, O.Hovdenak, S.Jortveit, O.Kostøl og Halvorsen

pr. uke. Skiftordningen er slik at alle får fri 2 dager og 3 netter mellom hver 3-skiftsøkt. Meningen om ordningen er delte, men de fleste er fornøyd med at det blir mere fritid, men de liker ikke at det blir mer søndagsarbeid. Bildet viser det første helkontinuerlige skift i sliperiet.

Hunsfosposten 10 år

Det faller naturlig, når vi skal skrive litt om bedriftsbladets utvikling siden tilblivelsen i juni 1949, å komme med noen bemerkninger om Hunsfos Bedriftsidrettslag som hadde vind i seilene etter krigen. Deltakelsen under trening og konkurranser var forholdsvis stor, og det hyggeligste av alt var at mange av de eldre var aktive. De hadde et overskudd som kanskje er mer sjeldent enn i dag. Vi som var med i

Bernhard Olsen og Tryggve Kittelsen betrakter første nummer av Hunsfosposten

denne tiden husker med glede hopprennene med deltakelse av bl. a. «småfuglene» Anders Andersen, Ole Omdal, Trygve Tønnesen, Sigurd Jortveit, Ole Mangseth og Bernhard Olsen, den siste med venstre ben elegant, lett opptrukket. Og vi minnes avdøde Ole Edwardsens lette bevegelser i langrennsløypa, og Erling Røllend som solid back på fotballbanen. Det å være med var viktigere enn prestasjonene.

Selvsagt er det redaktørene som har båret det største løftet, og vi vil spesielt uttrykke vår takknemmelighet overfor disse ved denne anledning. Bård Joreid, som nå er papirmester på Vestfossen Cellulosefabrik, var den første redaktør. Han overlot vervet, med septemberbladet i 1950, til Haakon Grøntoft, som var redaktør til sin død i 1951. I hele 6 år, inntil 1. januar 1957, var Edvard Tobiassen redaktør. Han ønsket å trekke seg tilbake og bedriften besluttet å ansette en journalist – Finn Hansen, som nå er velkjent og velsett blant alle ansatte – som redaktør. Samtidig skulle avisen utstyres bedre og utkomme 4 ganger i året, mot tidligere 10 ganger. Avisen opphørte som inntektskilde en tid før Finn Hansen overtok.

Vi bringer her et bilde av de tidligere redaktørene.

Bård Joreid

Haakon Grøntoft

Edvard Tobiassen

Nye fjes på Hunsfos

De to på bildet representerer et nytt innslag på Hunsfos. Det er ingeniørene Asbjørn Angsund (t.v.) og Per Bjørnson. Begge er utdannet ved Norges Tekniske Høgskole og alderen er henholdsvis 32 og 34 år. Angsund var ved Saugbruksforeningen i nesten 6 år og før det lærer ved Trondheim tekn. skole. Bjørnson kommer alle til å måtte se opp til, med sine 1,97 på strøpelesten er han sannsynligvis fabrikkens lengste mann. Han kommer fra Fjeldhammer Brug.

Salvesen – med salvene

Mannen med det evige, gode humør, er såvidt vi skjønner, en populær skikkelse på Hunsfos. Vanligvis har han snakketøyet i orden, men hans munn lukkes med syv segl straks Hunsfospostens

u t s p e n t e medarbeider og fotograf er innen synsvidde. Vi klarer likevel å lure noen ord ut av ham.

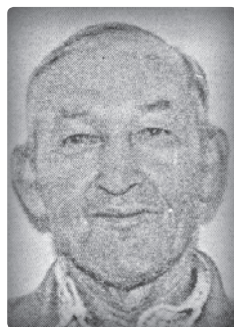
Her gjenge alt til skatt og sprengstoff, smiler han salvesesfullt. Det er 1,60 kroner for en knall, og når det er 100 hull i en salve, går adskillig opp i røyk. Det var 70 kg i denne salva, så det er ikke billig.

Vi forsøker å komme han nærmere inn på livet, men blir møtt med en avisende salve. Han flirte fælt da vi måtte vandre bort med uforrettet ærend. Men fotografen klarte da å ta innersvingen på han. Og her presenterer vi ham med sitt tydeligvis kjæreste redskap.

39 år ved Hunsfos uten sykdomsfravær

65-åringen Kristoffer Larsen kan skilte med en enestående rekord. Lægene har ikke tjent mye på meg, men sykekassen har, sier Larsen som 26. oktober runder 65-års-milepelen uten å ha vært fraværende en eneste dag i de 39 årene han hittil har vært ansatt på Hunsfos. Larsen er født i Bamble, men kom til Vennesla i 1914, hvor han giftet seg i 1917 og slo seg ned. Før han begynte på Hunsfos arbeidet han på anlegget, og han husker at han i 1918 hadde 3 dagers fravær da han fikk spanskesyken. Han har nok vært til doktor noen få ganger p.g.a. øynene, men er glad over at han har så god helse.

Hyggelig sammenkomst på Hunsfosheimen også i år

Årets pensjonist-fest fant sted på Hunsfosheimen lørdag 19. september. Det gode fremmøtet viser at tidligere medarbeidere fortsatt setter stor pris på denne årlige sammenkomsten. Her møtes man i hyggelige omgivelser, og kan gjenoppfriske minner fra arbeidsstedet, og fra en tid da forholdene så vel på Hunsfos som i bygda vår var helt andre enn dem vi lever under i dag.

Dessverre var ikke været så strålende som det ellers har vært i sommer, men man varmet opp med en konkurranse i ringspill hvor alle fikk premie. Et særlig hyggelig innslag i årets arrangement var fremvisningen av en fargefilm som direktør Knobel tok opp under den forrige pensjonist-festen. Denne ble så poulær at man måtte kjøre den to ganger.

Programmet fulgte stort sett samme linjer som tidligere. Det ble spist og drukket, talt og sunget, og det var underholdning uten- og innendørs. Festkomitèen, med Guatav Andersen i spissen, hadde som vanlig nedlagt et stort arbeid for å skape en særdeles hyggelig ramme om festen.

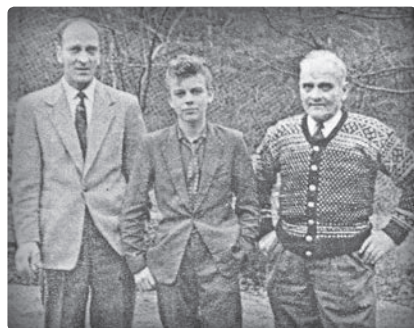
En del av festdeltakerne samlet utenfor Hunsfosheimen.

Beurling-brødrene sammen med direktør Borgen. Tilsammen har Beurling-brødrene vært 164 år ved Hunsfos Fabrikker.

Tre generasjoner på Hunsfos

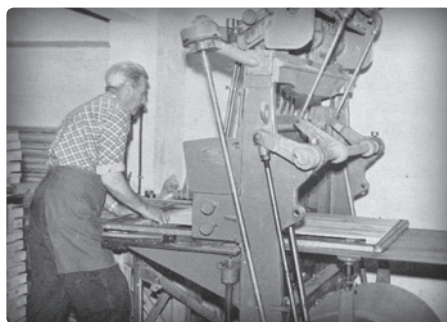
Det er nok ikke ofte det forekommer – selv på Hunsfos – at tre generasjoner er representert på samme arbeidsplass. Her kan vi imidlertid presentere tre blå' Voreland som alle er i fullt vrke ved Hunsfos. Fra h. Nils, f. 1883, han begynte på fabrikken i 1919. Til v. hans sønn Rolf, f. 1919, han begynte i 1941. I midten står Egil Normann, f. 1944, han begynte i juni i år. Noen bedre eller like gode?

Tre generasjoner på samme arbeidsplass

På rammeverkstedet

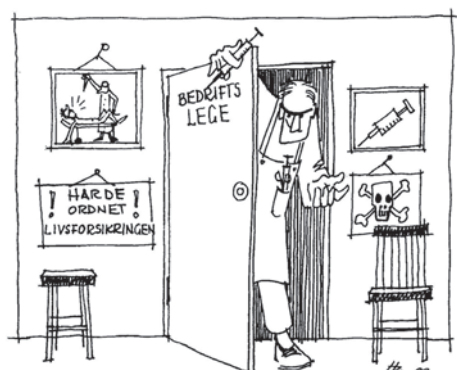
er det foretatt en del forbedringer. Man har fått ny høvel og ny kappsag, og her presenterer vi spikremaskinen som har vært i bruk en stund. Der er Anders Askedal som betjener den. En tilsvarende maskin på Saugbrugsforeningen klarer å spikre 700 – 800 rammer pr. dag. Maskinen er engelsk og ingen billig fornøyelse, prisen ligger på ca. 50.000.

Spikremaskinen på rammeverkstedet.

Hunsfospostens eminente tegner

Jeg lar Hunsfospostens eminente tegner gjennom mange år, arkitekt Hennig Zernichow Hirsch, avslutte denne årskavalkaden ved å vise en av hans mange tegninger, en tegning som vel kan sies å ha en viss akysualitet til dagens situasjon.

Alf Melling

Kilder:

Hunsfosposten 1959

Årsberetning 1959

Min familie i historisk lys

Familien Kvarsten, 1940-1945

I denne oppgaven skal vi forsøke å svare på følgende problemstilling: "Hvordan var det å vokse opp i Vennesla under krigen? Hvor forskjellig var det fra hvordan dagens barn/ungdom har det?" For å ha en begrensning, har vi valgt at barndomsårene er frem til konfirmasjonen, som er i 15 års alderen, både da og nå. For å få informasjon om dette har vi brukt forskjellige kilder. For å finne ut hvordan enkeltmennesker opplevde det var å være barn under 2.verdenskrig i Vennesla ville vi ta utgangspunkt i en person som selv hadde vært barn under krigen. Vi ville intervju noen som kunne fortelle oss med egne ord hvordan de opplevde det. Thomas' bestemor, Oline "Lillemor" Grundetjern, som er 78 år gammel, passet denne beskrivelsen godt. Hun var 9 år da krigen begynte, og når hun i tillegg har en hukommelse som en elefant, var dette intervjuet en viktig brikke i denne rapporten.

Vi har i utgangspunktet tatt Olines egne opplevelser og erfaringer og sammenlignet med anerkjente tekster om okkupasjonen i Vennesla. Denne informasjonen har vi tatt fra tidsskrifter fra det lokale historielaget. For å finne en motpart har vi tatt utgangspunkt i våre egne liv, og hvordan det var for oss å vokse opp.

Hypoteser

Vi tror at forskjellene er ganske så markante. Det kan tenkes flere opplagte forskjeller. En av disse er den enorme teknologiske utviklingen vi har hatt siden denne tiden. Ikke at dette nødvendigvis gjør at vi mennesker blir noe mer lykkelig, men

dette er teknologi som i utgangspunktet kan gjøre hverdagen lettere. Det som også kan tenkes ut i fra vårt ståsted er at en del aktiviteter var vanskelig eller umulig å holde på med under okkupasjonen. Det er viktig at vi mennesker har noe å gjøre, en hobby om du vil, for at vi skal være lykkelige. Vi kan tenke oss at dette kan være en faktor som kunne gjøre tilværelsen litt hardere under denne perioden. Men den siste og kanskje viktigste årsaken må være tilgangen på primære behov som spesielt mat og klær. Vi har tidligere blitt fortalt at det var noe som kaltes rasjoneringskort som ble brukt på denne tiden, noe som gav tyskerne mulighet til å styre tilgjengeligheten på mat og klær. Dette er blant annet en av tingene vi vil lære mer om.

Hoveddel

"Jeg husker da..." Og da var intervjuet i gang. Det tok ikke lange tiden fra vi hadde satt oss ned i sofaen med et glass sitronbrus, til ordene flommet ut av munnen på Oline Grundetjern. Vi hadde spurt henne i forveien om vi kunne komme og snakke litt om hvordan okkupasjonen var for henne, men det virket ikke som hun hadde fått med seg at vi faktisk hadde formulert ned noen spørsmål vi ville stille. I stedet kom fortellingene på løpende bånd, mens vi satt i igjen i sofaen og skrev for

Oline "Lillemor" Grundetjern i dag

harde livet. Kulepennene rullet rundt på papiret, og det tok ikke lang tid før baksiden av arket måtte benyttes. Inne i mellom slagene fikk vi stilt noen av spørsmålene våre, men det var de spesielle historiene hun helst ville snakke om, og egentlig det vi helst ville høre om, men noen fakta opplysninger måtte vi ha med.

For å få svar på problemstillingen vår var det viktig for oss at vi fikk frem hvordan hun og familien var stilt i forhold til andre på denne tiden, slik at sammenlikningen ikke ble urettferdig fremstilt.

Tidlig barndom

Lillemor ble født hjemme i stua på Fossberg på Vikeland, det som nå er over tannlege Harket. 4. mars 1931 ble hun født som nummer 8 i søskenflokken, herav kallenavnet Lillemor som har fulgt henne hele livet, og som de fleste kaller henne i dag. Moren døde under fødselen 42 år gammel. Hun blødde i hjel. Her kommer allerede en viktig forskjell inn i bildet. Ingen i våre dager ville ha blødd i hjel av en barnefødsel, og veldig få føder hjemme, noe som var vanlig under denne tiden.

Faren, Thorgeir Kvarsten, var forman på Vigeland Brug. Der hadde han ei årslønn på omkring 4000 kroner, som var dobbelt så mye som en vanlig arbeider på denne tiden, men dette var likevel ikke mye penger og holdt ikke til mye. Et eksempel på dette er julepresangen som Lillemor ga til brødrene den ene jula, de var så heldige å få en pakke fyrstikker hver. Dette ble godt mottatt og satt pris på. Det er tross alt tanken som teller. Om man hadde fått en fyrstikkeske i julepresang i våre dager hadde man blitt bitter og tatt det som en fornærmelse. Thorgeir var likevel en av de heldige få som fikk fortsette å jobbe når andre var på lockouter og streiker, men hadde under disse periodene halvert lønn. Han hadde 8 unger som skulle forsørges og hadde ingen kone,

Ny mamma: Signe Horrisland

så derfor kom disse ekstra kronene kom godt med. I tiden før krigen fikk han bygget et hus, på fossberg der det fortsatt står. Dette kostet han 3 årslønner. For alle som kan matte vil dette si 12 000kr. Thorgeir giftet seg så på nytt med Signe Horrisland og tok Kvarsten navnet, og Lillemor fikk da en ny mor da hun var fire år. Frem til Signe kom inn i familien ble søskenflokken ofte etterlatt til seg selv mens Thorgeir var ute og jobbet. Det var lange arbeidsdager og ofte overtid, så de ble mye for seg selv. Derfor var det stort sett de eldre søsknene og ikke minst den eldste Thordis Kvarsten som hjalp minstemann, Lillemor.

Skolegang

Lillemor begynte på skolen i 7 års alderen, noe som vi også gjorde. Det har i ettertid blitt endret til at 6 åringer skal begynne. Det huset som fungerte som skole på den tiden, var festiviteten på Vikeland. Hun hadde for det meste ei lærerinne som ble kalt Frøken Rike. Hun var ei gammel dame som opprinnelig kom fra Setesdalen. Hun bodde i et hus som lå mellom Vikeland bedehus og den gamle kinoen. Andre lærere på skolen bodde i huset som lå rett bak skolen. Det var mest hensiktsmessig i og med at transportmidlene ikke var like tilgjengelige. Bilen ble ikke allmenneie før mange år etter krigen.

Lillemor tilbrakte ikke mer en ca 3 timer på skolen hver dag. Den tiden de hadde ble ikke bortkastet. Den veldige respekten for lærerne gjorde at alle elevene var rene skolelys. På grunn av den korte tiden på skolen, hadde hun ikke med seg nistemat. I dag er det rettet stor fokus på å ha ei god nistepakke til lunsj på skolen. på grunnskolen nå får man også tilbud om melk og frukt i tillegg til nista.

Hun hadde ikke kommet lengre enn til andre klasse da krigen kom til Vennesla. Dette preget skolegangen betraktelig. Tyskerne var kommet for å bli, så de trengte en plass å bo mens de var her. Det gikk naturligvis ut over større bygg, som skoler og haller. Under krigen måtte Lillemor og resten av skolen bytte plass opp til flere ganger. De ble først flyttet til Bedehuset, så til Betel på Moseidmoen, deretter Folkets hus. De hadde også undervisning i Frikirka før de endelig endte opp på Vennesla skole.

Mat

Under oppveksten var det flere i familien som hadde forskjellige sykdommer. Det var vanskelig med klær. De fleste plaggene var arvet etter eldre søsken. Da hun kom inn og var våt kalte de henne for fillehaugen

når alle klærne lå på golvet. Hovedproblemet var likevel maten. Mat som var særs dårlig etter vår standard. Den bestod for det meste av brød laget av en grovt mel som gjorde at det ikke hang i sammen og ble til en smulehaug Smøret var halvkilo margarin og en halvkilo knuste poteter. Beskrivelsen vi fikk av dette var at: "Det så ut og smakte som smør med grå flekker." Det så bedrevet men ble likevel spist. Det smakte vondt, men det førte også til magesmerter under oppveksten for Lillemor. I 1943, midt under krigen ble smertene så ille at hun måtte til doktor Eivindson. Medisinen som Lillemor fikk for smertene var et rasjoneringsskort på fint mel. Og riktignok førte litt ordentlig mat til at magen bedret seg, for en liten periode. De bakte også kake, men den ville ikke heve seg. Så melet var nok ikke av beste kvalitet og kaken ble like flat som en pannekake. Andre dager når smertene tok til, pleide hun å henge over en trestokk i veikanten og så på hønsene til naboen, som hadde fått en gjeng rotter som leieboere. Der lå hun over stokken til smertene hadde gitt seg.

Et spesielt lyspunkt midt under krigen var da eldstebroren Odd giftet seg med Ruth Rypestøl. Bryllupet ble holdt på gården Rypestøl. Her var det masse god mat. Lefser og moltekrem. Det var første gangen hun smakte dette, og det falt i smak, og har vært en favoritt siden. Siden brudens far hadde egen gård med dyr, hadde de bedre tilgang til råvarer enn andre arbeidsfolk hadde. Blant annet så skummet de fløte av melka som ble sendt til meieriet. Dette ble ved en anledning oppdaget, de hadde da oppdaget at det var for liten fettprosent i melka.

Klær

Som tidligere nevnt var klær også et problem for mange under denne tiden, og Lillemor som var yngst i familien fikk særlig oppleve hva betydningen av ordet "arv" ville si. Alt gikk i arv. Det som det var hull i ble sydd eller sydd helt om. Det var ikke noe som het gutte- eller jenteklær. Alle gikk med det de kunne få tak i. Det fantes selvfølgelig noen som kunne ta seg råd til å kle seg bra. Her var det forskjell på de aller rikeste og resten. En ingeniør og hans familie kunne kle seg penere enn en arbeidsmann og hans familie. Dette var en del av klasses skillet som fantes på denne tiden. Lillemor fortalte oss om ingeniørfruen fru Ditten. Hun var en respektert kvinne og når folk så henne oppførte de seg på sitt beste. Thorgeir Kvarsten, Lillemors far, gikk med skjorte og slips så lenge han var formann på Vigeland bruk. Men når Lillemor spurte hvorfor, fikk hun i svar at det var ikke fordi det var så pent (slipset så ikke ut), men det varmet litt, så det var bedre å gå med det enn å ha ingenting på.

Mobbing

Sånn var det i midlertidig ikke for de fleste. På spørsmål om Lillemor ofte frøs fikk vi et klart ja. Tøyet var dårlig og ofte hullete. Spesielt på vinteren var dette et problem. Ordentlig ulltøy kunne være vanskelig å få tak i, og når man først hadde fått noen plagg tok man godt vare på det, slik at de kunne holde deg varm i en lang periode. Dette er en stor forskjell fra i dag. Vi har under hele vår oppvekst hatt alltid hatt tilstrekkelig med varme klær, og hvis vi frøs var dette fordi vi valgte å ikke ta på oss mer klær eller fordi vi feilberegnet temperaturen ute. Klær i våre dager er kun et symbol på status, hva du tror på, tilhørighet, sosial omkrets, smak osv. og har ingenting med om du har råd eller tilgang til å holde deg varm. Mote er alt det handler om i dag.

En annen forskjell vi fant når vi spurte om dette med klær var at det fantes ingen mobbing. Dette gjaldt ikke bare på grunn av klesstil, men på alle områder. Det var ingen som ble hengt ut, verken for kroppsstørrelse, klesstil eller andre områder. Mobbing er generelt et stort problem i det 21 århundre og har vært det i mange år, men på denne tiden, da folk hadde lite, eller ingenting, fantes det nesten ikke noe som kunne kalles mobbing. Hvert fall ikke blant nordmenn. Alle var i samme situasjon og det fantes kun barmhjertighet mot mennesker som hadde det enda verre. Lillemor forteller: "Det var en gutt som jeg gikk i klasse med, han hadde enda mindre enn jeg hadde. Skoene han gikk med hadde revnet i hælen, og sokken han hadde var det enda mindre igjen av. Jeg fortalte mor dette, og vi fant frem noen sokker som min bror hadde brukt. De var ikke fine, men godt stoppet og i bedre stand enn de han allerede hadde. Jeg gav de til han dagen etter på skolen."

Vi fant etter å ha kikket litt rundt i forskjellige kilder ut at det fantes mobbing, men som Lillemor hadde opplevd det, ikke blant nordmenn. For så vidt heller ikke mot tyskerne, fordi ingen turte dette. Baksnakking ja, men ingen turte å snakke stygt til en mann i uniform. De som derimot kunne oppleve mobbingen var de såkalte "tyskertøsene" og deres "tyskerbarn". Dette var helst en situasjon som oppstod etter krigen var over og skjedde over hele Europa, men kunne også foregå under krigen. Tyskertøs var en kvinne fra et av de okkuperte landene som hadde ligget med en tysk mann. Barn som måtte komme av dette ble kalt tyskerbarn. Disse fikk oppleve masse hets i etterkrigstiden spesielt. Kvinner i Norge og Danmark ble internert i leirer og de ble regnet som landsvikere. Her fikk de navnene sine offentlig gitt ut i avisene og hets ble offentlig godtatt. Sosialomkrets, familie og jobb var noe de fleste kunne

ta farvel med. Alle som hadde giftet seg med en tysker ble tvangsflyttet til Tyskland. Fra den noe usikre kilden wikipedia.org får vi vite at hele 70000 norske kvinner hadde et forhold til en tysk soldat eller offiser og hele 8364 barn med tysk far ble født i Norge under krigen. Dette må ses på med et kildekritisk synspunkt, men faktumet er at dette var en av de, om ikke den, største massehetsen vi har hatt i norsk historie. Dette var noe som Lillemor i motsetning hadde liten erfaring med, og noe som hun ikke hadde opplevd av sin omgangskrets og bekjente.

Kjønnsroller

Når vi hadde spurt henne ut om mobbing, så tenkte vi med en gang at vi kunne stille henne spørsmål om hvordan likestillingen var på denne tiden. Om gutter og jente gjorde, kunne gjøre, det samme. Hun fortalte at alle lekte i store flokker. De slo ball på løkka og det fantes ikke forskjell i aktivitetene som gutter og jenter holdt på med. Ikke i denne aldersgruppen hvert fall. Det fantes lite leker, hvert fall noe som kunne karakteriseres som gutte- og jente leker. De lekte med det de hadde mulighet til å leke med, derfor var forskjellene på dette nivået liten. Forskjellene var derimot større når det kom til husarbeid. Moren til Lillemor stod opp kl. 04.00 for å lage potetkaker og syltetøy med krystallosetter i stedet for sukker til frokost. Her var det jentenes ansvar å hjelpe til. Dette gjaldt alt av husarbeid. Guttene i familien derimot, måtte hjelpe til med andre ting rundt huset. Dette var arbeid som vedhogging, snekkerarbeid osv. Det var heller ikke uvanlig at en gutt begynte å jobbe i en alder av 14-15, altså rundt konfirmasjonsalderen, for å hjelpe til å forsørge familien. Dette var det flere av brødrene til Lillemor som måtte. Da var det jentene hjemme sitt ansvar å ha alt klart hjemme når de sluttet på arbeid. Middagen, i den grad de hadde middag, skulle stå på bordet ved endt arbeidsdag. Mannen skulle kunne forsørge familien sin. Her har situasjonen endret seg stort siden denne gang. I våre dager skal alle hjelpe uansett kjønn. Likestillingen har ført til store endringer på synet på hva kvinner og menn skal gjøre. I en viss alder er det mer interesser som overtar. Det er mange kvinner som foretar å ta seg av matlagingen, og at det er mannen som tar seg av reparasjonene på bilen. Det som er den største forskjellen er at begge kjønn er i arbeid, og kommer hjem på likt, mens barna er i barnehage og på skolen i mye større grad. Gutter og jenter tar like lange utdannelser. Det er lite forskjeller på kjønnene i dag, utenom de åpenbare biologiske forskjellene, mens under okkupasjonen blant annet var det mer vanlig at kvinner og menn hadde egne roller i hjemmet og samfunnet for øvrig. Under okkupasjonen var samholdet som, som nevnt, veldig viktig. Her var bedehusene en veldig

Mannfolka: Thorgeir og sønnene. Knut Grundetjern helt til høyre.

viktig brikke. Det var et stort kristent samhold. Her kunne folk komme sammen og kjenne på at de ikke var alene, men at det var andre i samme eller lignende situasjon. Her kunne man føle samhold, en hverdag som eller inneholdte en del usikkerhet og frykt.

Motstandsspirer

I hverdagslivet var det ikke så ofte man var direkte redde for tyskerne. De gjorde sjeldent noe, med mindre man ga dem grunn til å gjøre noe. Dette gjaldt selvsagt bare for personer som hadde en såkalt "arisk" rasebakgrunn. Men som sagt, gjorde man noe som kunne ikke var godtatt av tyskerne kunne man få problemer. Som motstandsarbeid, hjelpe folk med å flykte, gjemme folk som skulle straffes, unngå arbeidstjenesten som tyskerne innførte eller at man var homofil eller liknende. Broren Odd var blant annet med på å hjelpe noe russiske fanger å flykte. Fangene hadde rømt fra ei brakke på Moseidmoen som ble brukt som fengsel. Det var en mann ved navn Torleif Sørensen som ledet fluktaksjonen. De gjemte dem først oppe i ei lita hytte ved Kjåvann, men via mange omveier havnet de til slutt i ei steinhytte på Horrisland. Der ble de til freden kom. Ei jente ved navn Anny Ravnevand og ei venninne hjalp til med å forsyne russerne som var igjen i leiren med litt mat. Tyskerne så kanskje litt gjennom fingrene med dette, men etter flukten ble de til slutt

tatt. Hun var bare 14 år gammel, måtte likevel sitte i en celle i en uke på Arkivet i Kristiansand.

Allierte bombetokter

Det var ikke bare tyskerne som familien var redde for. Også de allierte, nærmere bestemt det britiske RAF (Royal Air Force). Gjennom de fem årene som krigen varte bombet RAF en rekke norske mål. Dette var fordi norske fabrikker ble brukt av tyskerne til produksjon av råvarer, noe som de allierte likte dårlig. Derfor var det viktig for engelskmennene å ta ut disse fabrikkene og målene slik at de ikke kunne bli brukt av tyskerne. En slik fabrikk som ble brukt av tyskerne var nemlig Vikeland Bruk. Arbeiderne og befolkningen rundt var redde for at fabrikken skulle bli utsatt for et bombeangrep. For som det hadde skjedd mange andre plasser i Norge var det ikke uvanlig at bombing ble mislyktes og traff store deler av sivilbefolkningen. Bombeangrep har skjedd over store deler av Norge. I Oslo der man prøvde å treffe Gestapos hovedkvarter er et eksempel på bombing fra allierte mot Norge. Bergen har også hatt sin del av bombetokter mot seg. Her var det et tysk ubåtverksted som var målet. Også på mindre plasser har det vært utført bombetokter, men bombing var sjeldent veldig nøyaktig og kostet til sammen over 700 sivile norske menneskeliv i løpet av krigen. Noen bombing på Vigeland ble det derimot aldri. Selv om mange var forberedt på det. På Fossberg var det bomberom ferdig installert i kjelleren som ofte ble prøvd ut når engelske fly passerte over Vennesla.

Konfirmasjon

I september 1945 ble Lillemor konfirmert. Dette var tiden kort etter frigjøringen og kapitulasjonen av Tyskland. Norge skulle igjen bygge seg opp som selvstendig og uavhengig stat. Som konfirmasjonsgave fikk Lillemor en kjole fra Amerika og noen høyhælte sko. Dette var stor stas. Dette var første gang siden krigen begynte hun hadde fått nye klær. Alle klesplaggene hun hadde eid tidligere var arvegods. Dette er også noe som er helt ulikt det vi opplevde til vår konfirmasjon. Til konfirmasjonen vår kunne vi begge velge oss ut en dress, uten at pris var det helt store spørsmålet. Som andre gaver til konfirmasjonen kan ikke Lillemor huske at hun fikk noen penger, men hun fikk en emaljert nål fra en onkel og et armbånd fra ei tante. Vi derimot fikk begge mellom 15 og 25 tusen i konfirmasjonsgave, i tillegg til en rekke andre presanger.

Selve konfirmasjonsforberedelsene var også strengere og ble sett på som en del av en slags kristen utdannelse. Under selve konfirmasjonsda-

gen ble hun og resten av konfirmantene spurt ut om trosbekjennelsen og andre teser som måtte bli lært utenat. Presten var høyt respektert og det var skummelt å si trosbekjennelsen foran alle på selve dagen, forteller Lillemor. I dag er konfirmasjonsforberedelsene egentlig en slags frivillig samling, som man kan velge hvor man vil ta. Det handler nødvendigvis ikke om religion lenger, men en slags fest der man feirer at man har fylt en viss alder. Vi trengte aldri å lære oss noe, og respekten som de hadde før for presten er byttet ut med et mer vennskapelig forhold til en konfirmasjonsleder som er der for at vi skal få en grei dag. Selve konfirmasjonsselskapet som ble holdt for Lillemor husker hun godt. Den stod hjemme på Fossberg.

Lillemor ca. 15 år gammel foran huset på Fossberg. Det lå ved veien over tannlege Harket.

Andre historier

Som en slags avslutning på dette prosjektet og vårt intervju med Oline "Lillemor" Grundetjern hadde vi litt lyst til å spørre om det var noen spesielle episoder som kunne være artig å ta med i rapporten vår som kunne si oss litt om hennes opplevelse av å vokse opp under okkupasjonen. Og det hadde hun.

Det fantes enkelte signaler og tegn som symboliserte motstand og var nedtrykkende mot tyskerne. Disse tegnene var forbudt. Lillemor og ei venninne ruslet en ettermiddag hjem fra skolen, da det kjørte forbi på en motorsykkel. Da fikk de det plutselig for seg at de skulle vise denne tyskeren tommelen. Å vise tommelen var et tegn på motstand, at Norge ikke ville underkaste seg Tyskland. "Vi vil seire". Tyskeren på motorsykkelen stoppet momentant og tok til geværet på ryggen og steg av. Lillemor og venninnen løp alt de kunne innover i skogen, bort fra veien. I ettertid tror hun bare at det var ment for å skremme, at han ikke hadde

noen planer om å skyte etter dem, men likevel en skummel tanke, og kan si litt om hvordan tilværelsen var i denne tiden.

Konklusjon

Vi kan egentlig begynne med å si at dette prosjektet har gjort en del inntrykk på oss. Når man hører om krig og fattigdom på TV eller andre plasser klarer man ikke helt å sette seg inn i situasjonene helt. Derimot, når man intervjuer en person som kan fortelle deg med egne ord, hvordan vanlige personer som vi ville ha vært, opplevde det, har det en mye større påvirkningskraft. Det første som vi begge fikk inntrykk av når vi startet intervjuet var egentlig hvor godt hun fortalte

historiene, fra helt tilbake fra hun var 9 år gammel. Ingen av oss husker stort fra vi var så unge, så det gikk opp for oss; dette må virkelig ha gitt inntrykk. Å sammenlikne livet de hadde på denne tiden, med livet vi har hatt og har er egentlig ganske surrealistisk. Det kan egentlig ikke sammenliknes. Vi har ingen ide om hvor godt vi har det, men nærmer oss en liten forståelse av det nå.

En ting som spesielt kan læres er en del av moralene som Lillemor har fått fra sine livserfaringer. Hun liker ikke å kaste mat, det er noe av det

Lillemor 19 år.

verste hun gjør. Dette ligger helt klart igjen fra barndommen da mat var vanskelig å få tak i. Dette er også noe vi tar for gitt. Mat har vi alltid, og orker vi ikke resten, er vi alt for raske til og bare kaste den og kjøpe ny mat senere. Hun er også mye bedre til å sette pris på små ting som vi tar for gitt. Tid med familien, er noe vi selvfølgelig setter pris på innerst inne, men viser det ikke og tar det for gitt. Dette er noe vi kan lære mye av.

Vi er enige i vår sak, ja det er stor forskjell på hvordan det var å vokse opp under okkupasjonen av Norge 1940-45 og i dag.

Avslutning

Vi føler begge at dette har vært et spennende prosjekt. Vi har lært mye nytt om lokalhistorien i Vennesla rundt krigen og hvordan vanlige folk hadde det, ikke minst barn. Det kan jo sies at timingen av prosjektet ikke var helt prima, siden det var mange andre prosjekt, prøver og innleveringer i samme tidsrom. Likevel, vi ble ferdige til slutt. Vi vil benytte anledningen til å takke Lillemor Grundetjern for intervjuet, som er hele grunnbasen i denne rapporten.

Takk for oss.

Thomas Omdal, 19år

Går nå første året Byggdesign for å bli byggingeniør på UiA i Grimstad. Gikk i 3.klasse allmen fag, eller studiespesialiserende som det nå heter, da dette ble skrevet. Oline "Lillemor" Grundetjern, som fortellingene stort sett baserer seg på er min bestemor.

Erik Berntsen, 19år

Går første året Data for å bli dataingeniør på UiA i Grimstad. Jeg og Thomas gikk i samme klasse på videregående og går på samme skole nå. I tillegg bor vi sammen i en liten leilighet i Grimstad sentrum.

Kilder:

<http://no.wikipedia.org/wiki/Tyskert%C3%B8s>

Min familie i historisk lys

Christine Slettedal

Vi har fått i oppgave å være historieforskere. I prosjektet Min familie i historisk lys valgte jeg å skrive om ungdomskulturen og hvordan det var å vokse opp før og etter andre verdenskrig. Det handler mye om min bestefars oppvekst. Det jeg vil konsentrere meg mest om er å se på utviklingen og forskjellene på oppveksten vi har. Jeg vil arbeide med denne problemstillingen: Hvordan har samfunnet påvirket bestefar under oppveksten? Jeg vil også se om jeg kan trekke sammenligninger mellom min oppvekst og hans.

Jeg heter Christine Slettedal og er 18 år gammel. Jeg er født og oppvokst her i Vennesla, akkurat som min bestefar. Jeg går nå på mitt første år på UiA i Kristiansand på Almennlærerutdanningen. Det jeg har mest lyst til er å bli lærer på ungdomskolen eller på en videregående skole. De fagene jeg liker best er matematikk og norsk, men har også interesse for historie og musikk. Dette er heldigvis to år til jeg må bestemme meg for, noe jeg er veldig glad for. Det å bli lærer har jeg trolig fra bestefars side av familien. Han har ofte fortalt meg at han hadde veldig lyst til å bli lærer når han var ung, så han er meget nysgjerrig på hva som foregår på skolen.

Jeg vil først intervju bestefaren min. Deretter vil jeg finne kunnskap fra skriftlige kilder rundt dette. Min egen historie kan jeg stort sett, bortsett fra da jeg var under fem års alderen. Da er det godt å vite at jeg har foreldrene mine å spørre. Dette vil si at jeg vil benytte meg av et kvalitativt forskningsopplegg, altså at jeg har gått i dybden på et lite område. Jeg tror bestefar og jeg har svært ulike syn på verdier under oppveksten. Mine søsken og jeg hadde et eget lekerom da vi var mindre, mens bestefar og hans generasjon måtte sikkert ty til egenproduserte leker. Angående utdanning så tror jeg ungdommen på 1940 til 1950-tallet hadde ganske få muligheter ved valg av videre skolegang. Elevene måtte den gang gå syv år i grunnskole. Deretter gikk mange ut i arbeid. Noe annet jeg også har lagt merke til, er at bestefar bruker andre ord enn det man er mest vant til å høre fra venndøler. Jeg tror dette kan komme av at han har fått litt innflytelse fra Amerika, men også fra Lista, ettersom min bestemor kommer derifra.

Min bestefar, Gunnar Gundersen, ble født 9. november 1929 i Vennesla. Som førstefødte sønn vokste han opp i et koselig hus med både kyr og griser på Vardehei i Vennesla, der han bor den dag i dag. Ettersom han ble eldre fikk han flere søsken og kamerater. Men det var mer i vente videre i livet hans...

Gunhild, Marlyn, bestefar og Karl foran huset deres i begynnelsen av 1930- tallet. Foto: Arne Andersen Støa

Barndom

Bestefar var den førstefødte til Karl og Gunhild Gundersen, altså mine oldeforeldre. Gunhild jobbet i hjemmevernet, mens Karl jobbet på Hunsfos.

Da han var nesten syv år gammel begynte vesle Gunnar på skolen. Larsine Birkeland var hans første lærerinne. Den dag i dag er han fremdeles god venn av klassekameraten fra første skole dag, Odd Bakkan. Skoledagen var tung, som den er for de fleste. Nisten var vanlig brød med hjemmelaget syltetøy og smør. Ellers var det vanskelig å få tak i noe å bære skolebøkene i. Bestefar var så heldig å få en papirskoleveske, som var av vevet papirtau. Det var en meget fin blå/grå skoleveske.

*7. Klasse i 1942. Bestefar sitter som andremann fra høyre. Klassekameraten, som er fremdels en svært god venn, står helt til høyre på andre rad. I bakgrunnen ser vi kirkespiret og det gamle skolebygget.
Foto: Arne Andresen Støa*

Hjemme hadde de nok mat, bortsett fra krigsårene. På den tiden fantes det ikke hvetemel, men et erstatningsmel som de kalte det. De måtte ha tjue merker for å få en kilo av et slikt mel. Brødet som man laget selv smuldret lett opp og det var vanskelig å få det til å heve. Det var også ganske deigete inni. Ellers var det nesten ikke brød å få i butikkene. Det ble færre matvarer, fordi tyskerne forsynte seg av det som jordbruket og fiskeriene produserte. Det meste av fisken ble eksportert til Tyskland, der den ble brukt som frontproviant. Det som var igjen måtte nordmenn dele med de tyske soldatene i Norge. Derfor ble de varene som fantes, rasjonert.

"Potetsgrøt" var kokte poteter som var most sammen med melk. Dette spiste de ofte som lunsj. "Det var grusomt. Vi kjempet for å få det i oss, Marlyn og jeg. Det var det verste vi kunne få. Det var ei sann plage. Etter krigen bestemte jeg meg for å aldri ha det mer, og jeg har fremdeles ikke hatt det frem til den dag i dag," grøsser bestefar. "Men det var potetsene som berget oss", avslutter han. Søstrene hans gikk også mye på bær- og soppturer når sulten ble for stor. Familien til bestefar holdt også kyr, dermed hadde de alltid melk.

Bestefar var med og gjette kuene til småbøndene i nærheten. Da fikk han et ekstra kort med rasjoneringsmerker, slik at familien kunne få brød.

Han var sjeldent syk, men var noe plaget av øreverk, slik min bror også har vært. De dro aldri til legen, men kjerringråd ble ofte tatt i bruk. For å lindre smertene brukte de søtolje som de varmet lett opp og dryppet i ørene.

Barna til herr og fru Gundersen frøs aldri. Oldemor var flink til å sy om klær og andre stoffer, slik at de ble brukt flere ganger. Hun strikket også strømper som gikk hele veien opp til låret. Disse ble holdt oppe ved strikk som igjen var festet til et tøyestykke de hadde rundt magen.

Før konfirmasjonen var det vanlig å bruke kortbukse. Det var ikke før etter konfirmasjonen guttene kunne gå med langbukser. Derfor gledet bestefar seg utrolig mye til at denne dagen skulle komme. Han og oldemor var hos skredderen tidlig en morgen da de nettopp hadde fått inn omkring ti stykker av disse fine konfirmasjonsdressene. Han var nemlig heldig, ettersom han fikk en ordentlig fin og svart dress. Det var mange andre gutter som ikke fikk tak i fine og ordentlige dresser, fordi det var under krigstiden. Mange måtte nøye seg med brukte og grå dresser.

Dette var ikke like fint. Denne dressen skulle de bruke i flere år fremover, så det gjorde ikke noe å legge til litt på lengda. Bestefar brukte sin bukse i nesten syv år.

Her ser vi forskjellen på barn og voksen i klærne. Bildet til venstre viser hvordan bestefar måtte gå helt frem til konfirmasjonen, med lange ullstrømper og kortbukser. Bildet til høyre er tatt fra konfirmasjonsdagen.

Under konfirmasjonen skulle de gå fram for presten i kirken, mens festen foregikk hjemme. Det var kun de nærmeste som ble bedt, ettersom det var veldig lite mat å få i 1944. Både onkler og tanter var bedt. Festen og dressen var gaven bestefar fikk av foreldrene, mens en uventet gave var et par høner og en hane han fikk av noen venner fra Fjermedalen.

Gjestene til konfirmasjonen i 1944

Aktiviteter og gjøremål

Jentene lekte med dukker, mens guttene laget hytter i skogen, både i trær og på bakken. Her kokte de middag, spesielt småpoteter som ofte ble lagt igjen på jordene. Disse kokte de i blikkbokser og gryter foreldrene ikke trengte lenger. En gang laget de komper og så stod de og vridde på filla. Åse Bakkan kom forbi: "Åh, kan detten bli reint" var det hun sa da. "De er iallefall reine nå", sa guttene og viste hendene. Dette var da han var omtrent 12 år gammel.

Jentene var alltid de som vasket gulvene, mens bestefar var den som måtte hugge ved. Men mellom arbeidsslit og skolen, likte bestefar godt å høre på radio som de fikk i slutten av 1930-tallet. I 1933 ble Norsk rikskringkasting opprettet, og ved slutten av 1940-tallet var det utstedt 429 000 lisenser.

Det å være rene, var viktige for alle. Renslighet generelt var viktig på denne tida. Før skolen og selskaper ble de grundig sjekket om de var rene nok. Etter skolen måtte bestefar og søsknene hans skifte til lekeklær, som ofte var mye mer slitte og gamle.

Da jeg var nede hos bestefar og fikk låne en gammel motorsykel med sidevogn som han lekte med under krigen. Ironisk nok sitter to tyskere med maskingevær. Det var nemlig bare tyske leker å få tak i under krigen, ettersom økonomien ikke var så bra her i landet. Økonomien var faktisk betydelig verre enn den var under første verdenskrig og ble gjenomregulert på en annen måte enn ved den forrige krigen. Nå var det ikke bare norske myndigheter som bestemte hva som skulle reguleres, men det var både tyske og norske myndigheter.

Bestefar begynte i speideren da han var liten, seks-syv år gammel og ble leder for en gruppe på syv etter han var konfirmert. På den tiden var det blåkors som drev speideren. Her var det over 100 medlemmer, med 6 patruljer og i hver gruppe var det seks til syv gutter. "Vi var alltid de beste", skryter bestefar. Ikke så rart ettersom han var en av de yngste lederne. Her var det forskjellige oppgaver de skulle løse for så å få medaljer for deres prestinger. Akkurat slik som det er i dag.

Den tyske motorsykkelen som bestefar lekte med under krigen.

Da han var 12 år begynte han i Yngres, men han fikk ikke lov til å bli medlem før han var 13 år gammel. Her var han med helt til han var 18 år. Her trivdes han svært godt og ble fast medlem helt til han var 18. Yngres var og er et tilbud til ungdom om å møtes på fredags- eller lørdagskveldene. Møtene har et tydelig kristent budskap og er en rusfri møteplass for ungdommer.

Det var ikke lov å bruke speiderskjorter under krigen. Her står bestefar som gruppeleder lengst bak i hvitt.

Videre utdanning

Etter barneskolen gikk han på Framhaldskolen. Dette var et ekstra år elevene kunne ta, i stedet for å begynne på gymnas i byen.

Dette var på Kvarsteinbedehus, som er perla mellom Mosby og øvre Vennesla. Dette var en bra skole, til tross for alle de dårlige skolene det fantes under krigen. Han tok også handelskurs om kveldene, som var en slags forberedelse til handelsskolen. Dette måtte foreldrene hans betale selv. Dette var svært dyrt. Her var det flest eldre som gikk, og bestefar var yngstemann. Her måtte han ha to års praksis. Dette foregikk på en liten kolonial som stod like ved Livi her i Vennesla i dag.

*Bestefar i militæret
1949-1950, Amerika*

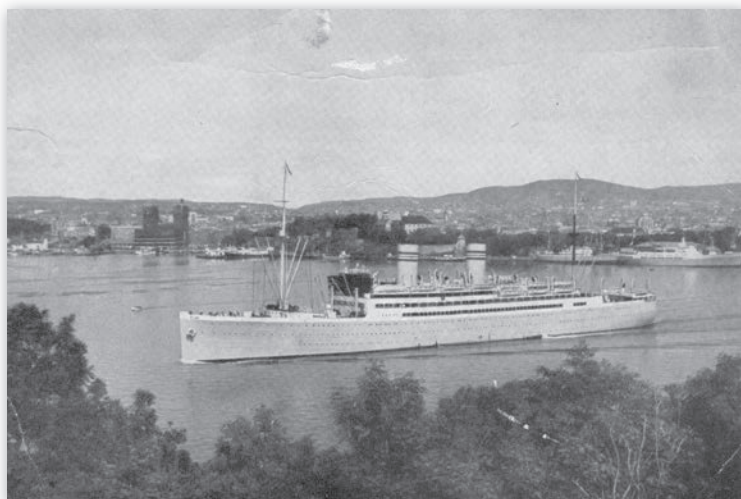
Etter dette gikk han på handelsskole, som blir på en måte en slags videregående skole. Her måtte han gå minst et år for å få handelsbrev. Dette behøvde du for å starte egen forretning. Akkurat da var han usikker på hva han kunne tenke seg av forretninger. Det som var viktig var å få seg en utdanning, så lenge det var økonomi til dette.

Da han hadde bestått handelsskolen, begynte han hos skipsmegler Kile i Kristiansand. Dette var dårlig betalt, med bare 200 kroner i måneden. Han måtte ut med 40 kroner i måneden for toget fra Grasslia til Kristiansand. Likevel var han der i to år. Samtidig tok han stenografikurs og skrev brev.

Etter dette begynte han på Høye Fabrikker, siden det var så dårlig betalt på forrige arbeidsplass. Her jobbet han på lageret. Han ble værende kun et par år, før han skulle inn i militæret. Da var han rundt om 20 år gammel og var i militæret i 9 måneder.

Etter han hadde jobbet på Høye Fabrikker, tok han turen til Amerika med båten "Stavangerfjord". Da var han 25 år og ble her i to og et halvt år. Da han kom tilbake til Norge, fikk han igjen jobben på fabrikken, men her ble han ikke lenge. Han fikk tilbud om å jobbe på Hunsfosfabrikken på lønningskontoret, senere i bokholderiet. Til sammen var han på Hunsfos i ti år.

Forsiden og baksiden av billetten til turen med Stavangerfjord

ABSTRACT OF LOG VOYAGE No. 3 West 1955. (290)
Norw. Amer. Line Tss STAVANGERFJORD 13334 Gross Tons.
Captain LEIF HANSEN R. N. N. R.

OSLO. Via Copenhagen, Stavanger, Bergen, Halifax. NEW YORK.

Date	Lat.	Long.	Miles	Weather etc.
Mar. 13	59 - 49	01 - 14	188	NW. Strong breeze. Moderate sea. Cloudy. Showers.
" 14	58 - 56	14 - 08	395	W. Strong breeze. Rough to moderate sea. Cloudy.
" 15	57 - 09	26 - 19	402	WSW. Fresh breeze. Moderate sea. Cloudy.
" 16	54 - 00	37 - 05	411	S - ESE. Moderate breeze. Moderate sea. Cloudy. Hazy.
" 17	49 - 52	46 - 03	415	ESE - SW. Mod. to light breeze. Slight sea. Overcast to cloudy.
" 18	46 - 15	53 - 56	397	WSW. Whole gale. Very rough sea. Cloudy. Snowflurries.
" 19	44 - 32	62 - 56	393	NW-WSW. Strong gale to mod. breeze. Rough sea. Cloudy.
" 19	44 - 28	63 - 22	19	WSW. Fresh breeze. Moderate sea. Half cloudy.

Left Oslo March 10th at 12.00 noon Left Bergen March 12th at 11.45 p.m.

Passed Marstein Lighthouse March 13th at 1.36 a.m. NST.

Passed Portuguese Buoy March 19th at 1.00 p.m. Arrived Halifax 2.00 p.m.

Distance 2620 n. m. Time 6 d. 16 h. 24 min. Average speed 16.3

Arrived New York March 21st at 8.00 a.m. Total dist. 4020 n.m.

Amerika

Han reiste til USA fordi han hadde lyst til å komme ut litt i verden og fordi søsteren, Marilyn, var gift med en som kunne gi bestefar jobb der. De var hjemme i Norge i 1954 for å gifte seg, og det var da han fikk den store reiselysten. Han var heldig ettersom Alfred, svogeren, kunne garantere for ham. Mange reiste over i håp om å få seg en jobb her. I Amerika tjente de godt, og ved å veksle dette inn i norske kroner fikk de enda mer. En dollar var satt til syv norske kroner. I Amerika fikk han nemlig råd til bil, en Chevrolet.

Han reiste sammen med søskenbarnet sitt Margot og to andre fra Vike-land i Vennesla. Båten gikk fra Bergen og det tok 9 dager før de kom til New York. Deretter reiste han til Huntington på Long Island, som var ca. en times kjøring fra New York. Han bodde hos søsteren og mannen. Bestefar jobbet også for svogeren sin. Han fikk senere andre jobber, men var først i lære hos han. Han måtte lære seg å bygge hus, helt ifra bunnen, fordi dette var et selskap som bygget ferdige hus. Det var vanskelige tider for snekkerne rett etter juletid. Det var få jobber å få. 17.mai ble også feiret i USA. Dette måtte de alltid ta på nærmeste søndag til 17.mai, ettersom de ikke kunne ta fri fra arbeidet. Det var både møte, tale og tog med vaiende flagg. Det var både norske, norsk-amerikanere og amerikanere med norske slektninger som gikk i tog.

Den store 17. mai dagen i USA

I helgene dro de ofte til Brooklyn, fordi det var her de kunne treffe andre ungdommer, spesielt norske. Det var spesielt mange på hans alder. De gikk i en kirke som het 59 Street der norske ungdommer samlet seg nede, i "basementen", mens amerikanske ungdommer samlet seg i overetasjen, "oppstairsen". Det er utrolig morsomt at bestefar fremdeles har slik norskamerikansk slang. 59 Street var en slags frikirke. En annen kirke var 46 Street, som lignet mer på statskirken. Til sammen var det fire kirker som hadde møter på norsk i Brooklyn.

Ellers i fritiden dannet bestefar og noen andre kamerater et musikkor de kalte "Stringband". Her spilte bestefar gitar som han hadde lært av sin mor.

På kveldstidene gikk han på kveldskurs for å lære mer engelsk, både for å skrive og tale. Dette var spesielt for norske innflyttere, men det var også svært mange tyskere på kursene.

Medbrakte ord, følelser og gjenstander

Bestefar tar fremdeles i bruk norskamerikanske ord:

- Jomper: genser
- Just: akkurat
- Trunk: bagasjerom
- Komfjusa: forvirret
- Boysmann: gutt
- Plenty: mye
- Garbiss: søppeldunk

Bestefar bestemte seg for å reise tilbake til Norge i 1957 etter mye mas fra foreldrene hjemme i Norge. De hadde fått svært dårlig helse i løpet av oppholdet hans i Amerika. De var blitt eldre, men også slitne etter mange års hardt arbeid. De hadde fjøs med kuer og de måtte bruke ljaen på den store eiendommen. Tanten til bestefar hadde et uhell da hun var ung, og ble som voksen svært vanskelig å ha med å gjøre. Det var vanelig å oppbevare ting som skulle stå kaldt i kjellere, der inngangen var et stort hull i gulvet. Her falt hun ned da hun var omkring ti år, og hadde siden en hjerneskada. Dette var både flaut og skjemmende for familien. Det fantes ikke institusjoner eller noen annen hjelp å få andre plasser den gangen. Etter å ha stelt med henne i flere år, var foreldrene til bestefar utslitte. Dermed reiste bestefar hjem, uten de andre følgesvennene han hadde på nedturen.

Det hadde ikke bare vært slit og strev i Amerika. Her traff nemlig bestefar min bestemor. Hun var en slags "nanny" hos en familie i Brooklyn, og hun gikk også i kirken 59 Street i den lille fritiden hun hadde. Flere fra menigheten var ofte på tur sammen, spesielt til de fine sandstrendene. Ikke lenge etter at de traff hverandre, "slo de fast følge" som bestefar ville ha sagt. Jeg ville heller ha sagt kjærester. Trist som det var kom tiden da bestefar skulle ta den lange reisen hjem, men kjærligheten blomstret selv etter hjemkomsten."Det ble noen brev vet du", sier bestefar lettere rød i ansiktet. Etter at han var kommet hjem skrev han og besta brev til hverandre over "North Atlantic Ocean".

*Her sitter en gruppe ungdommer ved stranden til en liten piknik.
Besta sitter i grønn badedrakt, mens bestefar sitter i hvit skjorte.*

Et år senere reiste hun også hjem til Norge. I 1959 var det tiden for at kirkeklokkene skulle ringe for besta og bestefar. De fikk leid et hus i Auraveien, ikke langt ifra bestefars barndomshjem. Like etter dette døde min oldemor. Da flyttet de inn i barndomshjemmet til bestefar igjen. Faren og den andre søsteren hans bodde nede, mens ekteparet bodde ovenpå. Etter dette har bestefar aldri bodd en annen plass. Besta tok med seg kjoler hjem ifra Amerika. Disse kjøpte hun selv eller bestefar var en gentleman og kjøpte dem til henne.

Her står jeg til høyre med en annen kjole fra Amerika. Den turkise kjolen er den samme som fra forrige bilde. Dette er ifra bestas 70-års dag, der vi viser frem det amerikanske tøyet fra 50-tallet.

Her står besta til venstre for bruden i amerikansk kjole.

Sammenligning

Akkurat som bestefar, begynte jeg også på skolen nesten syv år gammel, men grunnskolen i dag består av 10 år. I dag er jeg fremdeles bestevenn med Anette, som jeg traff på mine første dager. Ellers så var vel skoledagen noe av det samme, bortsett fra at jeg hadde en ordentlig ryggsekk til å ha bøkene i.

I min konfirmasjon var hele slekta bedt til selskapet. Til og med alle de 12 søskenbarna mine som igjen hadde følge med seg. Jeg fikk for det meste penger, men jeg fikk også gaver som smykker, ring, bibel og bu-naden som jeg gikk med. Jeg fikk dessverre ikke fjærkre slik bestefaren min hadde fått for litt over seksti år siden.

Da jeg var liten lekte jeg også med dukker, sånn som det var vanlig for jenter også for et par generasjoner siden, og gutter flest leker med biler og slike ting enda. De leker også med actionmanfigurer, som appellerer litt til dukker. Angående husarbeid så husker jeg at jeg nøt det da lille jensemenn, min lillebror, måtte ut å hjelpe pappa med å stable ved eller spyle innkjørselen.

Speideren vil jeg si er i dag akkurat slik den var på den tiden. Jeg har ikke gått der selv, men min lillebror har gått der i mange år og kan snart

kalle seg rover. Det er de som har begynt på videregående, og er blant de eldste.

Jeg gikk også på Yngres da jeg var litt yngre. Dette stortrivdes jeg med og det var svært populært i de to årene vi fikk være der. Da bestefar var ung, kunne man være medlem frem til man var 18 år. Etter dette er det andre kristne ungdomsaktiviteter for de som har begynt på ungdomsskolen.

I dag har ungdommer mange flere valgmuligheter enn de som var ungdommer mot slutten av 40-tallet. Vi som er unge i dag kan ta utdanning i militæret og ta friår for å tenke på hva vi egentlig har lyst til å studere videre på. Vi har også rådgivere som kan hjelpe oss elever å finne den mest egnende utdanningen. Bestefar og de andre ungdommene hadde svært få muligheter, mest på grunn av egen økonomi, men også få valgmuligheter av fag.

Helt siden jeg var liten har jeg vokst opp med de amerikanske ordene, og jeg merker selv at jeg i ny og ne bruker både just og komfjusa. Vi har i dag også amerikanske uttrykk, både gamle og unge. Dette har vi fra tidligere historie, for eksempel de som kom hjem igjen fra Amerika. Derimot har vi også fått en utrolig innflytelse av media. Sportsentusiaster, skuespillere, musikere, modeller og så videre. Listen er ganske så lang. Spesielt fra film, TV-serier og musikk får vi ungdommer den amerikanske slangen fra.

Besta og bestefar traff hverandre i Amerika. Det er flere og flere som finner sin livspartner i utlandet. Sønnen til bestefar, min onkel, har giftet seg med den nåværende tanta mi som kommer fra Thailand. De bor nå i Singapore, men de kommer hjem til jul og om sommeren.

Konklusjon

Jeg har nå arbeidet i noen uker nå for å finne svaret på problemstillingen: "Hvordan har samfunnet påvirket bestefar under oppveksten". Til dette intervjuet jeg bestefar og jeg har brukt skriftlige kilder til å hjelpe meg med å finne ut hvordan samfunnet var i oppvekstårene hans. Å påvirke er egentlig et veldig vidt begrep. En definisjon på å påvirke kan være "å øve innflytelse på". Dette vil da si om samfunnet har en innflytelse på bestefars oppvekst.

Lekene til bestefar var egenproduserte, men de hadde også leker som

var kjøpt i butikken. Dette var veldig stas å ha, ettersom ikke alle kunne ta seg råd til det. Jeg tror det er derfor bestefar har motorsykkelen med sidevogn i dag også. På den måten fant jeg ut at jeg og bestefar var ulike når det gjaldt å se på verdiene av tingen rundt oss. Bestefar satte den gang pris på et måltid hvor han kunne spise seg mett mer enn det barna gjør i dag. De satte altså større pris på alt de fikk den gangen, enn det vi mennesker gjør i dag. Bestefar strevde hardt for å få den utdanningen han fikk, selv om han ikke hadde mange utdanningsmuligheter. I dag får vi stipend for å ta videre utdanning, vi har en egen rådgiver for å hjelpe oss å velge riktig utdanning tilpasset hvert enkelt individ. Det virker som om det er over 20 utdanningsmuligheter ved hver høyskole i bare dette landet. Hva med alle utdanningene du kan ta i utlandet? Min egen søster tar legeutdannelsen ved et universitet i Tsjekkia. Det kan hende at hun fikk reiselysten fra bestefar, ettersom det var en av grunnene til at han reiste til Amerika.

Hvordan har da samfunnet påvirket bestefar? Hvis andre verdenskrig ikke hadde funnet sted, så ville ikke bestefar gått sulten til sengs. Han ville heller ikke spist den fæle "potetsgrøten" de hadde så å si hver eneste dag. Landet ville ha hatt bedre økonomi, ettersom landet klarte å heve seg igjen etter første verdenskrig. Da ville det også muligens vært flere typer utdanninger å velge mellom og flere ville nok ha satset mer på videre skole. Det er heller ikke sikkert at bestefar ville ha reist til Amerika for å tjene inn penger hvis andre verdenskrig ikke hadde funnet sted. I resten av landet var det mange som reiste til Amerika. Helt siden 1820-tallet har nordmenn utvandret til USA, i håp om å få et bedre liv. Hvis ikke bestefar hadde reist til Amerika, nærmere sagt New York, ville han heller ikke møtt min nåværende bestemor. Dermed ville nok ikke jeg blitt født. Samfunnet har påvirket hele livshistorien til min kjære bestefar, som jeg nå nettopp har fortalt.

Jeg og bestefar julaften 1997

Feilkilder

I ethvert forskningsprosjekt må man regne med visse feilkilder. Dette er en naturlig del av forskningen. Det samme gjelder mitt prosjekt.

Den første feilkilden jeg kan komme på, den største og muligens den eneste, er nok at bestefar begynner å bli en ganske så gammel mann med sine 80 år. Når man blir gammel kan man ofte glemme og blande forskjellige situasjoner med andre. Ettersom bestefar er min største kilde i dette prosjektet, kan det da hende at det er noen små feil i "det historiske lyset", men de store linjene husker han godt. Likevel vil jeg si at dette prosjektet er et godt grunnlag for historien. Det sies av leger og andre med doktorgrader at de siste episodene av livet ditt kan være vanskeligere å huske, enn det som skjedde i våre yngre dager. Dessuten var bestefar fast bestemt på at det var "minner for livet". Bokstavelig talt.

Christine Slettedal

Kilder:

Bestefar, Gunnar Gundersen, intervju

Besta, Anitra K. Gundersen, bilder

Litteraturliste

Tidslinjer 2, generelt om mellomkrigstiden, andre verdenskrig og etterkrigstiden

Forfattere: Grimnes, Øhren, Eriksen, Wiig, Ertesvaag, Eliassen, Skovholt

Vennesla bondekvinnelag

Lokallagets historie 1931-1940

Venneslas første bondekvinnelag ble stiftet 11. Februar 1931. Lagleder i Oddernes bondekvinnelag Gunhild Bjørndal møtte og rettledet om lagsarbeid. På første møte tegnet det seg 18 medlemmer. Gudrun Vennesland ble valgt til lagleder. Årskontingent var kr 1,-.

Vennesla Bondekvinnelags ledere gjennom 25 år: F.v.: Tordis Drivenes, Ruth Rønning og Sigrid Moseid. Bak f.v.: Nina Eikeland, Gunhild Lundevold, Åse Voreland og Marie Kvarstein.

Av aktiviteter kan nevnes: Vevkurs, bakedemonstrasjon og mange gode foredrag.

På en fest talte stiftsamtmann Koren om "Husflid i heimen og på seg". Stortingsmann Gabriel Moseid talte om "Heimens virkning på land og samfunn". Lærer Austad talte om emnet "Kvinne før, og lagets oppgaver i framtida".

De hadde mange festlige turer sammen, og møtene ble holdt i hjemmene hos medlemmene.

Men på slutten av 30-årene gikk det hele tregt, ingen likte å ta på seg ledervervet, og da krigen kom, opphørte møtevirksomheten.

1960 - 1980

Lagledere: Åse Voreland, Sigrid Moseid, Marie Kvarstein, Ruth Rønning, Åsta Eigelandssaa og Nina Eikeland. Medlemstall: 27

Venneslas andre bondekvinnelag ble stiftet 8. Januar 1960. På et fjøsrøktkurs før jul var det i grunnen mannfolkene med meieribestyrer Tjøtta i spissen som mente at det burde være et bondekvinnelag i bygda. Det ble da bestemt å innkalle til første møte 8. Januar. Det gikk over all forventning, og 27 medlemmer tegnet seg første kvelden. Åse Voreland ble valgt til leder for det nystifta laget. Daværende fylkesleder Tora Øyna ga ei rettleiding om lagsarbeid og ønsket laget lykke til videre. Og en kan trygt si at laget har fylt et behov. Vi hadde husflidsutstilling i 1964.

Selv om kursvirksomheten har "dabbet" noe av i det siste, har det vært mange kurs, både praktiske og teoretiske, slik som: Salmakerkurs, lefsebaking, rammevev, hagekurs, treskjæring, bibelkurs. Det var også mange tevlinger.

Laget drev aktivt på mange felter, også sosialt. Penger og gaver er gitt både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Særlig da til de eldre i bygda, for eksempel ble det gitt bordvev, rokk, karder, garnvinne og vevemateriell til eldresenteret. (kr 4590,-)

Noen av de viktigste oppgavene for laget var: Forebygging av ulykker i heimen – Ulykkesforsikring – Førstehjelp – KFB – Beredskapskurs – Den nye Odelsloven – Kvinneåret – Likestilling – Organisasjonsarbeid – Karakterer i grunnskolen – Miljøvern.

Vi begynte å sy fane til laget, dette var et stort arbeid og den var ferdig i 1973. Samme året var vi vertskap for årsmøtet for fylkeslaget.

Gjennom årene har det vært et fint samarbeid med bondelaget og skogeierlaget i bygda. Sammen med skogeierlaget har vi vært med på mange og lange "fagturer". Olsokkvelden og adventsfest er blitt feiret sammen med bondelaget.

1980 - 1990

Ledere:

1980 – 83 Tordis Drivenes

1984 – 89 Gunhild Lundevold

Medlemstall: 27 – 23

Lagsmøter: 6 – 8 i året. Styremøter: 2 – 7 i året.

Den årlige Olsokfesten sammen med bondelaget har vært på Skjærehauene, Omdal, Eikeland og Ravnås. Medlemmer av bondelaget blir invitert til vår adventsfest i desember.

Laget pleier å ha en tur hvert år i slutten av august. Det har vært tur til Jæren, Evje og Ninas hytte på Hannås, Lindesnes (Furuholmen), Hillestad i Tovdal, Holmen gård i Gjerstad og keramikkverksted i Randesund.

1980. Viktig sak i laget: Stortingsmelding om omsorg.

1981 og 1982: Kjøkkentjeneste v/eldresenteret

I 1983 var laget vertskap for fylkesårsmøtet sammen med lagene i Øvrebø og Hægeland. Møtet ble holdt i Venneslahallen 4. Juni med ca 150 stk til middag og 225 stk på festen om kvelden.

Vi ble med i fellesaksjonen mot pornografi.

I 1984 ble det gitt 60 duker (kr 2.232) til Venneslaheimen, og i forbindelse med overrekkelsen hadde styret med seg hjemmelagede bløtkaker til kaffekosen.

Styret og varamedlemmene studerte lagledelse.

Laget feiret 25-års-jubileum i 1985. Festen ble holdt i Husmorhuset 6. desember med besøk fra NRK, VABK og Øvrebø og Hægeland bond-ekvinnelag.

Laget hadde samlet inn dikt og sanger av Venneslafolk og i 1986 ble boka "Blade av gull" utgitt. Vi hadde stand i Vennesla sentrum hvor boka ble solgt. I forbindelse med 125 års-jubileum for Vennesla kommune samme året, var det utstilling i Venneslahallen. Her var også vi tilstede og viste karding, spinning, hacking, veving. Vi solgte lapper, munker m.v. I desember var vi på Venneslaheimen igjen og overrekte nye gardiner til 1. etg. (kr.8.000,-), og deilige kaker til kaffen.

Også i 1987 var det gardingave (kr.10.000,-) til Venneslaheimen.

I forbindelse med Museumsdagene i juni 1988 i Vennesla, hadde historielaget, bondelaget og bondekvinnelaget innslag om klipping av sau og spinning, kinning av smør og foredrag om plantefarging. Vi solgte "Blade av gull" på Handelens dag i Kristiansand. Salg av rømmegrøt og speke-mat på Vigeland Hovedgård i kulturuka.

I 1989 ba vi Iveland Bygdekvinnelag til Eikeland skole hvor det ble laget dekorasjoner av tørka blomster.

Laget hadde mange kurs og demonstrasjoner i denne 10 års-perioden: Blomsterdekorasjoner, lampeskjermkurs, lappeteknikk, riktig kropps- og muskelbruk, traktorkjøring, gjenoppliving og sårbehandling, bunadbånd-vev, lefsebaking, pyntesåpe, "Uten vigsel", skolen for 30-40 år siden, film fra Vennesla, en funksjonshemmetts hverdag, gamle drakter og bunader, bondekvinnelagets oppbygging og deres arbeid, den nye salmeboka, tilberedning og modning av ost, Vest-Agder bunaden, bygdesamfunnet, hudpleie, Sudan, hjelpeordninger i hjemmet, bedre sikkerhet og arbeidsmiljø på garden, ta vare på bygdekulturen, virus og bakterier i mat, trygdene i landbruket, fra ystekar til ostebord, Tulipanblomstring i Holland, førstehjelp, kjøtt og behandling av kjøttprodukter, brukskunst, Vennemynten, naturproduktet - Aloe Vera.

Laget gir hvert år penger til Strømmes Minnestiftelse, Hjelpefondet og Vennemynten. I tillegg er det gitt til andre ting som har dukket opp, slik som: Kamerun, Vennesla Helsesportslag, Zambia, Aksjon Håp, Vann til Sudan, Vennesla Røde Kors, overførselslinje fra kirken til sykehjemmet, duker og gardiner til Venneslaheimen, Mali Katastrofehjelp, Kirkens Nødhjelp, TV-aksjoner.

1990 - 2008

Ledere:

1990 – 93	Randi Vennesland
1994	Ingen (styret fordelte oppgavene)
1995 – 96	Laila Vennesland
1997	Kirsti Kirkedam Hovden
1998	Ingen
1999 – 05	Kirsti Kirkedam Hovden
2006 – 07	Gunhild Stensæter

Lagsmøter: 5 – 9 i året

Medlemstall: Fra 24 og ned til 15

I 1990 prøvde vi å verve odelsjentene til laget, men det ble dårlig resultat.

Stor aktivitet innen "Kvinner frivillige beredskap". Vennesla KFB ble startet.

Vi arrangerte torgdag hvert år hvor vi serverte hjemmebakt, kaffe m.v. på utekafè. Siste gang var i 1995. Vi hadde også vintermarked.

Laget hadde stand i gågata i forbindelse med "Miljø i Fokus" og "Åpen Gård" på Eikeland i forbindelse med Venneslamarsjen. "Bruk Norsk"-kampanjen – ordfører og rådmann ble servert spekemat av Bondekvinnelaget.

Vi har hatt de årlige Olsokstevnene sammen med bondelaget til

Skjærhauene, Jeppestøl, Vigeland Hovedgård, Grovane, Rønningen, Eikeland og Ravnås og adventsfesten der bondelaget ble invitert. De siste årene ble adventsfesten holdt på Venneslastua og beboerne der ble også invitert. Ellers så har vi hatt en koselig fest for beboerne på Venneslatunet og andre, ca. en gang i året med god mat, underholdning, utlodning m.m.

Augustturene våre har gått til: Vågsbygda for å se på gammel bakerovn, Evje Steinsenter med kaffe på Ninas hytte, Fjermedal Museum med kaffekos hos Mary etterpå, keramikkverksted i Iveland og til Heddan Gård. Vi har hatt båttur med Bjoren og båttur til Lillesand. Vi har vært på Nes Jernverk, Hydra, Brekkestø, Åseral og Ljosland Fjellhage, Mollestad, Harstveit i Gjøvdal og til Kvipt – "Der ingen skulle tru at nokon kunne bu", Røyknes og Mandal.

I 1990 ble skole-/landbruk-uka startet og har blitt gjentatt hvert år siden. Det er et samarbeid mellom skogeierlaget/bondelaget/bondekvinnelaget, landbrukskontoret og ungdomsskolen. En 8.klasse kom hver dag til Eikelandsgårdene for omvisning og orientering, både i fjøset, på jorda og i skogen. Laget stekte ca 150 vaffelplater hver dag, servert med rømme og syltetøy, melk og yoghurt. Senere ble vaflene byttet ut med pølser i brød, litt mer lettvin.

Vennesla bondekvinnelag var en av de 5 institusjonene som dannet stiftelsen Vigeland Hovedgård, og laget hadde da en representant med i styret der. Laget sto for restaureringen av bryggerhuset, der

Markedsdag i Vennesla sentrum høsten 1992. Bak f.v.: Tordis Drivenes, Mary Ruenes, Solfrid Honnemyr, Anne Lill Eikeland. Foran f.v.: Randi Vennesland, Magny Eikeland.

medlemmene har bakt brød ved julemessa, i kulturuka, "Laksens dag", hver onsdag i juli, "Sommer i Vennesla" og ved andre anledninger. Bryggerhuset var ganske forfallent, så det krevde mye penger og arbeid før vi fikk satt det godt i stand. I april 1992 var vi ferdige og laget stekte lefser, som ble delt ut til over 200 reiselivsfolk som besøkte Hovedgården. Senere ble bakerovnen restaurert, og vi hadde vår første prøvebaking. Lokalavis og lokalradio var der og vi ble filmet på video. Bondekvinnelaget hadde også en representant i Vennesla Folkeakademi. I 1993 deltok en del av oss i Grethe Waitz-løpet. Vi holdt Fylkesårsmøtet 20.03.93 på Vennesla Videregående Skole. Deltakerne (55 stemmeberettigede) ble servert kaffe og rundstykker ved ankomst, senere middag, kaffe og kaker. Gudstjeneste i Vennesla Kirke og fin fest om kvelden, med bløtkaker og smørbrød. Kommuneblomsten. Bondekvinnelagets forslag "Linnea" ble valgt for Vennesla kommune.

Hilsing med flagg og fane til kongeparet 10.mai 1993 på Jeppestøl. F.v.: Mary Ruenes, Massi Fossheim, Petra Fjellestad (bak), Tordis Drivenes, Ruth Rønning, Randi Vennesland (bak), Åslaug Eikeland, Anne Lill Eikeland og Solfrid Honnemyr.

Bondekvinnelaget våren 1993, i sine fine drakter foran bryggerhuset på Vigeland Hovedgård, der vi baker brød. Magny Eikeland, Solfrid Honnemyr, Laila Vennesland, Anne Lill Eikeland, Randi Vennesland, Tordis Drivenes, Åse Voreland, Massi Fossheim, Mary Ruenes, Arna Almedal, Tordis Gundersen, Petra Fjellestad, Åslaug Eikeland, Sigrid Aas, Lolla Ruenes og Gitlaug Skretting.

I 1994 viste bondekvinnelaget lærere fra den videregående skolen gammeldags brødbaking. Interessen var stor. Det ble bakt 27 fine brød til et skalldyrmåltid i forbindelse med et bryllup og 40 brød til Vennesla kommune som premier i den årlige skytekonkurransen.

"I urtegårdens alle" på Vigeland Hovedgård i 1994 – et arrangement i samarbeid med Stiftelsen, Folkeakademiet, Hagelaget og Bondekvinnelaget. Vi bakte og solgte urtebrød, stekte massevis av sveler, servert med rømme, syltetøy og kaffe til de over 60 frammøtte.

Laget sydde seg fine stakker, bluser, forklær og skaut etter gamle modeller. Dette fikk vi mye skryt for, og disse brukte vi når vi var i bryggerhuset og ved andre spesielle anledninger.

Hilsing med flagg og fane, iført de fine draktene våre, til kongeparet 10.05.93.

Skolefrokost på Hunsfos skole i forbindelse med Verdens Matvaredag i 1994. Presse og radio var tilstede.

I 1993 og -94 serverte laget 100 liter kaffe hver dag og kaker til publikum (2-300 stk) 4 dager i juni i forbindelse med Bygdespillet på Ho-

Brødbaking i bryggerhuset på Vigeland Hovedgård. Randi Vennesland og Massi Fossheim viser fram fine, nystekte brød, bakt i den gamle bakerovnen.

vedgården. Vi dekket langbord etter forestillingen.

I 1995 fikk vi "Kulturkruset" i forbindelse med restaureringen av bryggerhuset på Vigeland Hovedgård.

I forbindelse med Barnas Kulturdag på Vigeland Hovedgård har Bond-ekvinnelaget vært tilstede og servert sveler og saft.

I 1998 hadde vi en fin fest sammen med skogeierlaget på Ungdomshuset, 60 stk var tilstede.

17.mai 2000 lagde vi frokost til musikantene – 125 barn og voksne.

"Jul i Skomagergata". Flere år på rad stilte vi opp i Dyreparken før jul og lagde julestemning, solgte kaffe, sveler, gløgg m.m.

Vi har pyntet Menighetshuset til Høsttakkefesten.

I de siste årene har vi hatt besøk fra "Kontakten" (bekjempelse av rusmisbruk) v/Yngvar Bakken og flere. Vi har også besøkt dem og overrakt pengegave til hjelp i deres arbeid.

Vi har strikket tepper, mengder av luer og sokker, og vi sydde bleier.

Dette ble levert til dr. Ulriksen som er barnelege ved Haydom-hospitalet.

Foredrag har vi hatt: Psykisk helse, Vigeland Hovedgård, Bruk Norsk, Selvtillit, Kvinner i EF, Miljø i Fokus, Kjenn dine rettigheter, Energisparing, Dyrking av lin, Heddan Gård, Nei til genmanipulering, Håndarbeidskulturen, Bioterapi, Bondekjerring-yrket, Vår i hagen, Juleskikker i Vennessla, Om gamle filler, Data i undervisningen.

Kurs: Selvtillitskurs, Styret har studert NBK's håndbok og var med på organisasjonskurs, Mål og mening.

Brødbaking i forbindelse med Kulturuka 2002. Laila Vennesland og Kirsti Kirkedam Hovden med en del av brøddeigene før de skal inn i bakerovnen.

Gaver gitt: Diverse TV-aksjoner, Venneslaheimen, Kirkens SOS, Kvinner i Bosnia, Rwanda, Estlandsaksjonen, Kontakten, Haydom, Stråleaksjonen, Barnehem i flomrammede Bangladesh m.m.

Det er vemodig å tenke på at siste møte i Bondekvinnelaget ble holdt i 2008. Men vi har utrolig mange gode minner fra turer, lagsmøter, jobbing for laget og ikke minst sosialt samvær og hygge! Vi har vært en flott gjeng! Dessverre var medlemstallet bare synkende og alderen stigende. Gjennomsnittsalderen var 70,2 år!

Men hvem vet, kanskje om en stund vil "den yngre garde" starte opp igjen på nytt. Vi håper det.

Laila Vennesland

God varme må til når man skal bake brød i den gamle bakerovnen i bryggerhuset på Vigeland Hovedgård.

VEF

ENTREPRENØR

Årsberetning

4. mars 2008 - 19. mars 2009

Styret

Signe Rysstad	Leder
Randi Marie Kristiansen	Nestleder
Gerd Wiik Hansen	Kasserer
Morten Aslaksen	Sekretær
Arnulf Grønvold	Styremedlem
Alf Røed	Styremedlem
Kjetil Eikeland	Styremedlem (flyttet til Lista sommeren 2008)
Torunn Ruenes	1. vara (styremedlem etter sommeren 2008)
Gunvor Robstad	2. vara
Aksel H. Ståhl	3. vara

I tillegg kan Hunsfos Historielag møte med en representant, men de benyttet ikke denne muligheten i perioden.

Styret har hatt 7 styremøter i løpet av perioden.

Styret fikk en litt uvanlig start, da ikke Årsmøtet klarte å velge en leder til styret. Dette resulterte i at det ble valgt inn en representant for lite og at styret selv måtte velge leder blant sine medlemmer.

Andreas Hansen har hatt ansvaret for årsskriftet 2008. En jobb han gjør fremragende. Han er også den som holder hjemmesiden vår oppdatert (www.venneslahistorielag.no).

Revisorer har vært Håkon Honnemyr og Gerd Hodnemyr.

Arrangementskomiteen har bestått av: Knut & Signe Rysstad, Lene Skaar, Hildur Hammen, Randi Marie Kristiansen og Jørdis Hodnemyr.

Valgkomite har bestått av Kåre Håverstad og Jørdis Hodnemyr.

Signe Rysstad og Olaf Ingebretsen har møtt i representantskapet for Venneslastua.

Olaf Ingebretsen og Morten Aslaksen var lagets representanter på Agder Historielag's årsmøte på Evje 12.april 2008.

"Nytt fra historielaget" har blitt sendt ut til alle medlemmer vår-08 og høst-08.

Litt om arrangementene:

Årsmøtet 2008

Ble arrangert på Venneslastua 4.mars, med 20 personer til stede. Utenom de vanlige årsmøtesakene var Bård Raustøl fra IKAVA (Interkommunalt arkiv i Vest-Agder) til stede og fortalte om hva arkivene deres inneholder. Der var bl.a. mange interessante, gamle protokoller fra Vennesla. Ragnhild Eide Hansen sang bårsuller.

”Den kulturelle skolesekken”

Det er blitt en tradisjon at historielaget tilbyr 1.klassingene i kommunen å komme en tur til skolemuseet på våren og få en innføring i hvordan skolen var i gamle dager. De får også være med på sang og lek av god, gammel årgang.

På høsten er det 3.klassingene som blir innbudt til bygdemuseet for å få innføring i hvordan ull blir til klær, se hvordan man lager tollekniver, samt få en omvisning i museet.

Begge disse tilbudene ser ut til å slå an blant skoleelevene, slik at Kulturkontoret gjerne vil videreføre dette samarbeidet.

Åpent museum på 17.mai

Vi hadde åpent bygdemuseum også dette året, men det var ingen som benyttet seg av tilbudet, så vi tenker det blir siste året laget bruker ressurser på dette.

Naturlos-turer

Også i 2008 arrangerte historielaget 2 turer, som ble med i heftet ”Naturlos”. Den første var 25.mai og gikk til Kringsjø. Der fortalte Jørdis Hodnemyr om kraftstasjonen og samfunnet rundt denne den gang hun var barn og vokste opp der. Den andre turen gikk til Hægeland bygdemølle 21.september, der vi fikk se en nyoppbygd mølle etter gammel tradisjon i aksjon. Rart å tenke på at slike fantes i nesten alle bygder før. Begge turene arrangerte vi sammen med Øvrebø Historielag. Den første også sammen med Torridal Historielag.

Olsok

Også i 2008 hadde historielaget et arrangement på Bommen på olsokkvelden. Kåsør der var Jon Robstad. Ellers var det sang, musikk, bål, enkel mat, leker og utlodning. Ca. 100 personer var til stede.

Jubileum

I 2008 var Vennesla Historielag 25 år. Dette ble feiret på flere måter. For det første arrangerte laget en stor bildeutstilling på Servicetorget og på Fru Moseid med temaet "Vennesla - før og nå." Utstillingen, som varte i Kulturuka og uka etter, viste bilder fra steder i Vennesla slik de var før – og slik de er nå. Det har skjedd stor utvikling av bygda viste det seg! Det kom mange positive tilbake-meldinger etter utstillingen. Bildene vil vi digitalisere og legge ut på hjemmesiden vår.

En jubileumsfest ble også arrangert. 28.oktober samlet ca. 90 personer seg i Venneslastua til fest. Der ble det mimret og snakket om de første 25 år. Det ble overrakt gaver til laget fra kommunen, fra andre historielag og andre foreninger som historielaget har samarbeidet med. God mat og sang og musikk gjorde også sitt til at det ble en hyggelig jubileumsfest.

Historielagets blomst

Vi fulgte opp utdeling av blomst til en person i bygda som har gjort noe spesielt. Dette året var det Tore K. Lunden, som fikk overrakt denne oppmerksomheten. Han fikk det bl.a. for sitt engasjement for barn og unge i Vennesla Skytterlag, der han har vært ungdomsleder i over 40 år.

Huset i Graslia

Noen nye gjenstander fra 1900-tallet er det kommet til huset i Graslia i 2008 også. Vi har hatt åpent for publikum noen onsdagskvelder vår og høst. Det er lite besøkt, men vi fortsetter med å holde åpent litt, slik at venndølene kan få sjansen til å se hvordan huset er blitt innredet med gamle møbler og annet interiør.

Kulturkveld

Prostidiakonen i Otredal prosti, Per Emanuelson, inviterte lag og foreninger i Vennesla kommune til å være med å arrangere en kulturkveld. Signe Rysstad var historielagets representant i arrangementskomiteen, og flere medlemmer var med å rydde til og å rydde bort etter kvelden, som ble arrangert i Øvrebøhallen 5.september.

Diverse

Historielagets styre har bevilget kr. 10.000,- til bokprosjektet til Andor Renstrøm. En bok som er tenkt gitt ut i 2009.

Videre har styret sendt brev til Plan- og byggekomiteen for nytt bibliotek i Vennesla med en anmodning om at det blir satt av plass til en stor, seriøs og velinformerende lokalhistorisk avdeling i biblioteket som skal

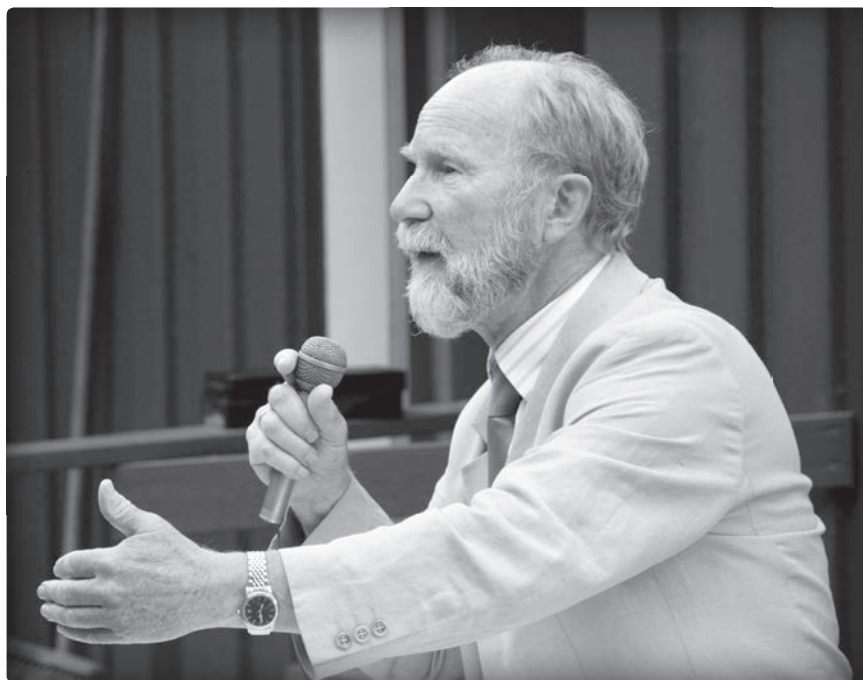
bygges.

Likeså har styret sendt et brev til Vennesla kommune i forbindelse med nye reguleringsplaner for Hunsøya. Der ber vi om at flest mulig av de resterende bygningene på øya blir vernet, i det minste at huset "Borgen" og vaktårnet på samme tomt vernes og tas vare på som kulturminner, og gjerne benyttes til historisk samling el.l. i fremtiden.

Hunsfos Historielag gav høsten 2008 ut boken "Hunsfos Fabrikker - Et streiftog i tekst og bilder frem til 1980-årene". Den er forfattet av 5 medlemmer av Hunsfos Historielag og inneholder 270 sider.

Morten Aslaksen

Sekretær

*Ved Olsokfeiringen 2009 kåserte Bjarne Bjorvatn fra Birkeland.
Temaet var "Fra nabobygda og andre land".*

Årsmøte

Referat

Det var 24 personer til stede i Venneslastua på Årsmøtet til Vennesla Historielag torsdag 19.mars 2009.

Leder Signe Rysstad ønsket alle velkommen. Kaker og kaffe ble servert.

Randi Marie Kristiansen leste flere dikt. Bl.a. Arne Garborg's "Om pengar" og "Ta ikkje Gud frå meg" av Ingebjørg Kasin Samsdalen. Alle var på nynorsk.

Åse Voreland holdt et kåseri om melkekjøringa hun var med på da hun var jentunge. I alt 70 familier i Vennesla fikk tilkjørt melk hver hverdag fra Eikeland på 1930-tallet. Ruta, som foregikk med hest, gikk helt ned til Lunden, og den skulle helst være ferdig før kl. 13 for da hadde de god tid til andre gjøremål den dagen.

Årsmøtesaker

Signe Rysstad ble valgt til ordstyrer , og Morten Aslaksen ble valgt til referent.

Sekretær Morten Aslaksen leste styrets årsberetning for 2008. Den ble godkjent.

Kasserer Gerd Wiik Hansen presenterte regnskapet for 2008. Det viste at laget hadde hatt utgifter på kr. 62.500,- og inntekter på kr. 93.000,-, altså et overskudd på ca. 30.000,- kroner. Kassa- og Bankbeholdningen pr. 1.jan. 2009 var kr. 83.718,-.

Styret hadde et forslag til vedtektsendringer, som de la fram for Årsmøtet. Endringene var i §3 og §4 og gjaldt i hovedsak antall styremedlemmer og varamedlemmer som skulle være i styret. Forslaget gikk ut på å redusere antallet fra 9 til 7 medlemmer, og 3 varamenn i stedet for personlige varamenn for hvert styremedlem. Det ble litt diskusjon om setningen "1.varamann innkalles fast til styremøtene" skulle endres til "1.varamann bør innkalles fast til styremøtene". Det første forslaget (styrets) ble vedtatt med 16 stemmer mot 3.

Valgkomiteen la fram sine forslag til valg etter de nye vedtektene

LEDER: Signe Rysstad – enstemmig valgt for 1 år.

STYREMEDLEM: Aksel H. Ståhl - enstemmig valgt for 2 år.

Følgende styremedlemmer var ikke på valg i år og fortsetter dermed 1 år til:

KASSERER: Gerd Wiik Hansen

SEKRETÆR: Morten Aslaksen

NESTLEDER: Randi Marie Kristiansen

STYREMEDLEM: Arnulf Grønvold og Alf Røed

Varamedlemmer: 1. Svein Urdal (Ny, enstemmig valgt for 1 år)
2. Inger Einstabland (Ny, enstemmig valgt for 1 år).
3. Torunn Ruenes (Gjenvalgt, enstemmig valgt for 1 år)

Revisorer Håkon Honnemyr (Gjenvalgt, enstemmig valgt for 1 år)
Gerd Hodnemyr (Gjenvalg, enstemmig valgt for 1 år)

Arrangementskomitè

Knut Rysstad (gj.valg), Lene Skaar (gj.valg), Jørdis Hodnemyr (gj.valg), Hildur Hammen (gj.valg), Erling Kjelvik (ny), Reidar Nordbø (ny), Ella Nora Robstad (ny), Yngvill Bjellås (ny) og Oddleif Bjellås (ny).
(Alle valgt for 1 år)

Valgkomitè

Jørdis Hodnemyr (gj.valg) og Kåre Håverstad (gj.valg). (Valgt for 1 år)

Representant til representantskapet i Venneslastua 2009

Signe Rysstad (gj.valg). Vara: Olaf Ingebretsen. Begge møter.

Representanter til Årsmøtet i Agder Historielag 2009

Signe Rysstad og Randi Marie Kristiansen.

Årsmøtet vedtok å ikke øke medlemskontingenten (pr. år). Den er fortsatt kr. 150,- (m/ årsskrift fritt tilsendt) og kr. 50,- (uten årsskrift).

Ellers ble følgende saker informert om

- Naturlos-turene i 2009 går til Eikeland (7.juni) og til Hemmesaugland (30.august).
- Laget vil forsøke å arrangere tur til Interkommunalt arkiv for Vest-Agder (IKAVA) for interesserte medlemmer.
- Andreas Hansen fortsetter som redaktør av årsskriftet og for hjemmesiden vår (www.venneslahistorielag.no)
- Radio Loland har kontaktet styret i VHL og spør om hjelp til å ta vare på et stort historisk lyd-materiale de har tatt vare på.
- Det har vært aktivitet i lokalpressen ang. å ta vare på kulturhistoriske bygg, og et forslag om å bygge industrimuseum har kommet fram. Styret vil jobbe videre med tanken og vurdere mulighetene.

Åse Voreland fikk tildelt blomster fordi hun stilte opp med sitt kåseri, og Torunn Ruenes fikk blomster som takk for flott innsats i styret.

Møtestart kl. 19.00

Møteslutt kl. 21.20

Morten Aslaksen
referent

Liebertmann
BAKERI & KONDITORI

Vedtekter

for Vennesla Historielag

§ 1: Medlemskap og virkeområde

Medlemskapet er åpent for alle. Vennesla Historielag har sitt virkeområde i Vennesla sogn.

§ 2: Formål

Lagets formål er:

- Å arbeide for at alt av historisk interesse innen lagets virkeområde blir tatt vare på og vernet om.
- Å vekke, øke og spre interesse for, og kunnskap om Sognets historie.
- Å organisere og lede lokalhistorisk virksomhet.
- Å arrangere møter, kurs og ekskursjoner.
- Å foreta registreringer, innsamlinger av muntlig tradisjon, stedsnavn og annet av historisk interesse.
- Å arbeide for at det blir gitt ut bygdebøker og andre skrifter om Sognets historie.
- Å arbeide for vern av fortidsminner og andre kulturminner.

For å nå målsettingen skal laget samarbeide med andre historielag og Agder Historielag.

§ 3: Årsmøtet

Årsmøtet er lagets høyeste myndighet. Ordinært årsmøte holdes innen utgangen av mars måned. Ekstraordinært årsmøte innkalles når styret finner det formåls-tjenelig. Årsmøtet bekjentgjøres i dagspressen og innkalles med minimum 2 ukers varsel.

Årsmøtet behandler: Årsberetning, regnskap og fastsetter medlemskontigenten.

Dessuten foretas det valg på leder, sekretær og kasserer, samt 4 styremedlemmer og 3 varamedlemmer.

I tillegg kan Hunsfos Historielag velge en representant til styret.

Videre velges 2 revisorer, valgkomite og andre tillitsvalgte.

Lagets leder velges for 1 år, de øvrige medlemmer og av styret velges for 2 år. Varamedlemmer, revisorer, valgkomite og andre tillitsvalgte velges for 1 år.

Saker som skal behandles av årsmøtet må være oversendt styret senest en uke før årsmøtet.

§ 4: Styret

Styret administrerer og leder lagets arbeid i årsmøteperioden. Styret er beslutningsdyktig når minst 4 medlemmer er til stede og innkallingen er foretatt på vanlig måte. 1.varamedlem innkalles fast til styremøtene.

Styret foretar valg på nestleder og representanter til offentlige utvalg, styrer og råd. Funksjonstiden er 1 år.

De valgte representanter fremlegger uoppfordret rapporter, årsmeldinger og referater fra møter i de respektive utvalg, styrer og råd.

Videre er styret lagets kontaktledd med andre historielag og med de kommunale myndigheter.

Styret forvalter lagets eiendeler.

§ 5: Arkivering

Innsamlet skriftlig materiale, originalmanuskripter til lagets årsskrifter, m.m., og lydbånd- og videoopptak foretatt i lagets regi skal, i den utstrekning styret finner det formålstjenelig, deponeres i Vennesla Bibliotek's lokalsamling.

§ 6: Inaktivitet

Dersom styret ikke holder årsmøte i to (2) påfølgende år, kan en frivillig gruppe av lagets medlemmer, etter vanlig kunngjøring, holde årsmøte.

Det foretas valg på nytt styre, som overtar det gamle styrets rettigheter og plikter.

§ 7: Oppløsning

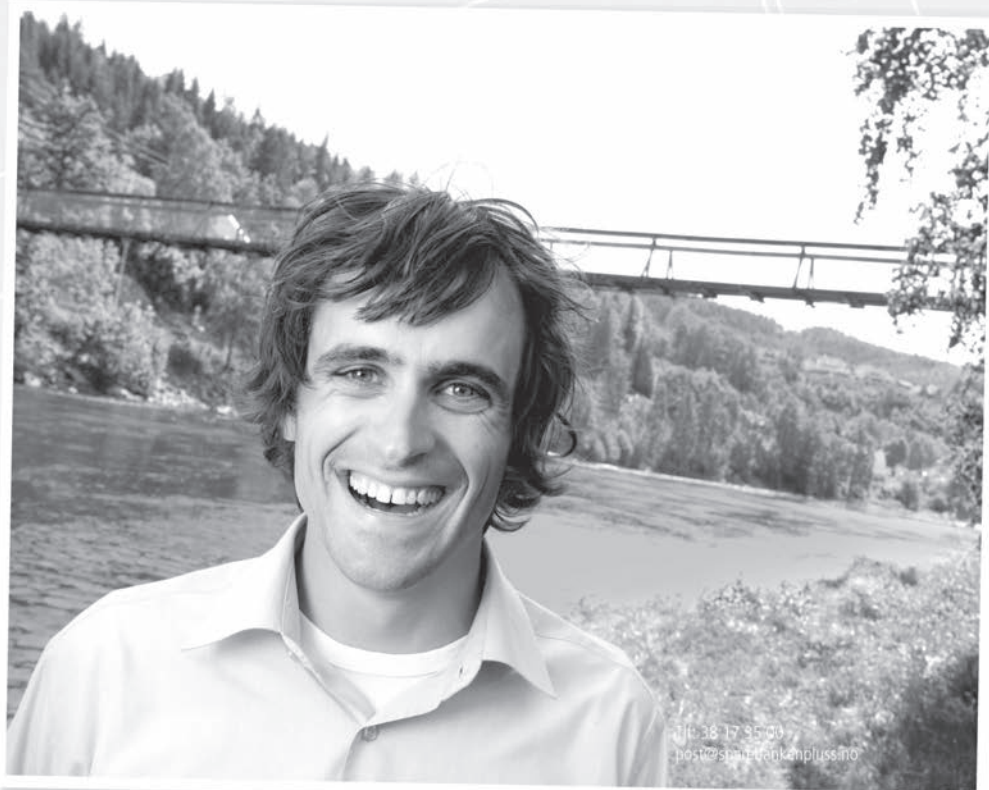
Oppløsning av laget kan bare skje etter enstemmig årsmøtevedtak.

Styret i Agder Historielag skal konsulteres.

Lagets midler kan overføres til andre historielag i kommunen, eller stilles til disposisjon for tiltak i kommunen, som samsvarer med lagets formål.

Lagets arkiv deponeres i Vennesla Bibliotek's lokalsamling.

Revidert på Vennesla Historielags årsmøte 19.mars 2009.

VÆR FORSIKRET!

Sammen med vår samarbeidspartner på forsikring, Tennant Forsikring, tilbyr vi våre kunder et bredt spekter forsikringer til konkurransedyktige priser og med gunstige samlrabatter.

Spør oss om tilbud - det kan lønne seg!

Vennesla Historielag

Årsskrift 2009

www.venneslahistorielag.no